

‘HET LAG GEWOON AAN MIJN UITERLIJK’

Een onderzoek naar de beleving en ervaringen
van discriminatie onder Zeeuwse jongeren

Colofon

Auteurs

Warsha Banwarie	studentnummer 00041902
Maurice Persijn	studentnummer 00045366
Ilham Talab	studentnummer 00041901
Linda de Roo	studentnummer 00041430

Titel van de scriptie

‘Het lag gewoon aan mijn uiterlijk’

Ondertitel van de scriptie

Een onderzoek naar de beleving en ervaringen van discriminatie onder Zeeuwse jongeren

School

Hogeschool Zeeland, Social Work Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
begeleidend afstudeerdocent Petra de Bil

Opdrachtgever

Anti Discriminatie Bureau Zeeland
begeleider vanuit opdrachtgever Leonie Ernst

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Abstract	5
Inleiding	6
1. Literatuurverkenning	7
1.1 Discriminatie en discriminatie gronden	7
1.2 Wetgeving	7
1.3 Slachtoffer	8
1.4 Dader	9
1.5 Vooroordelen	9
1.6 Stereotypen	10
1.7 Labeling theorie	10
1.8 Multiculturele samenleving	11
1.9 Integratie	11
1.10 Cognitieve ontwikkeling adolescentie	12
1.11 Invloeden van groepsdruk	12
1.12 Implicaties voor het onderzoek	14
1.13 Topiclijst	14
2. Onderzoeksvragen	15
2.1 Centrale onderzoeksvraag	15
2.1.1 Deelvragen	15
2.2 Definities van de gebruikte begrippen	15
3. Onderzoekopzet	16
3.1 Soort onderzoek	16
3.1.1 Inductief	16
3.1.2 Beschrijvend	16
3.2 Onderzoeksontworp	16
3.3 Onderzoekseenheden	17
3.3.1 Respondenten	17
3.4 Soort steekproef	17
3.5 Manier van dataverzameling	18
3.6 Manier van dataregistratie	18
3.7 Manier van dataverwerking	18
3.7.1 Enquête	18
3.7.2 Interviews	18
3.8 Manier van data-analyse	18
3.9 Validiteit en betrouwbaarheid	19
4. Resultaten en analyse	20
4.1 Verloop van het veldwerk	21
4.2 Resultaten van het vooronderzoek	21

4.3 Resultaten en analyse van het hoofdonderzoek	24
4.3.1 <i>Topic discriminatie</i>	24
4.3.2 <i>Topic situatie</i>	24
4.3.3 <i>Topic discriminatie gronden</i>	25
4.3.4 <i>Topic reactie(s) op situatie</i>	26
4.3.5 <i>Topic groepsdruk</i>	27
4.3.6 <i>Topic verwerking</i>	27
4.3.7 <i>Topic ADB Zeeland</i>	28
4.3.8 <i>Topic belemmeringen voor het melden</i>	28
4.3.9 <i>Topic ideeën</i>	29

5. Conclusies en aanbevelingen	30
5.1 Inleiding	30
5.2 Beantwoording centrale onderzoeksvraag	30
5.3 Beantwoording deelvragen	30
5.4 Conclusies	32
5.4.1 <i>Definitie discriminatie</i>	32
5.4.2 <i>Situatie</i>	32
5.4.3 <i>Verwerking</i>	32
5.4.4 <i>Belemmeringen</i>	32
5.5 Aanbevelingen	32
5.6 Feedback van de opdrachtgever	33

Literatuurlijst

Bijlagen

Bijlage 1 Resultaten en analyse vooronderzoek
Bijlage 2 Resultaten speciaal basisonderwijs de Sprienke
Bijlage 3 Resultaten en analyse hoofdonderzoek
Bijlage 4 Enquête
Bijlage 5 Enquête speciaal onderwijs
Bijlage 6 Interviews

Samenvatting

Dit is het afstudeeronderzoek van Warsha Banwarie, Linda de Roo, Maurice Persijn en Ilham Talab. Het onderzoek richt zich op situaties waarbij Zeeuwse jongeren te maken hebben gehad met discriminatie.

De centrale onderzoeksvraag in dit rapport is:

Hoe zien de situaties eruit waarin Zeeuwse jongeren te maken krijgen met discriminatie en wat kan het Anti Discriminatie Bureau Zeeland voor deze jongeren betekenen?

Om antwoord op deze onderzoeksvraag te krijgen is er bij de deelvragen gekeken naar de verschillende gronden waarop de jongeren gediscrimineerd worden, hoe gaan deze jongeren hier mee om en aan welke ondersteuning hebben zij behoefte na een discriminatie ervaring.

Het type van het onderzoek is kwalitatief en heeft zowel een beschrijvend als een adviserend tekstdoel. Het beschrijvende deel van het onderzoek is een voorloper op het adviserende deel. Het uiteindelijke resultaat heeft een adviserend tekstdoel. Het onderzoeksontwerp is een kwalitatieve survey. Er is gekeken naar de ervaringen van jongeren en de verwerking hiervan.

Het onderzoek is gedaan door middel van enquête en diepte-interviews. De enquêtes en interviews zijn afgenomen bij of onder Zeeuwse jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

Het doel van het onderzoek is vaststellen in welke situaties jongeren te maken krijgen met discriminatie en aan welke ondersteuning zij behoefte hebben zodat ADB hier een rol in kan spelen.

Aan de hand van de resultaten kan er geconcludeerd worden wat ADB voor deze jongeren kan betekenen.

Aanbevelingen, die aan de hand van het onderzoek gedaan worden, zijn manieren hoe ADB haar bekendheid onder de jongeren kan vergroten, onderzoeken van verschillende manieren van ambulante hulpverlening en gebruik maken van digitale netwerken. De aanbevelingen die gedaan zijn, moeten gezien kennis haalbaar zijn bij een organisatie als ADB.

Abstract

This is the final research paper of Warsha Banwarie, Maurice Persijn, Linda de Roo, and Ilham Talab. The research focuses on situations where Zeeland youth have experienced discrimination.

The central research question in this report:

What are the situations when Zeeland youth faces discrimination and what can the Anti Discrimination Bureau Zeeland do for these youth?

To get answers on this research question the following sub-questions is examined. The various grounds on which the young people are discriminated against, how do these young people hear from ADB and what kind of support they need after an discrimination experience.

The type of research is qualitative and has both a descriptive text as an advisory purpose. The descriptive part of the study is a precursor to the advisory section.

The final result is an advisory text object. The study design was a qualitative survey. We looked at the experiences of young people and its processing.

The research was done by survey and depth interviews. The surveys and interviews were conducted in Zeeland of youth between the ages of 12 till 18 year.

The purpose of this study is to see in witch situations young people face discrimination and what support they need so that ADB can play a role to acknowledge and report discrimination.

On the basis of the results there can be concluded what ADB can do for these young people. Recommendations, based on the research, are ways that ADB are likely to increase awareness among the youth. Further ADB can investigate in to the ways of outreaching work and to get situations and reports through digital networks.

The recommendations that were made regarding to aspect of knowledge are attainable by an organization like ADB.

Inleiding

Dit onderzoek wordt in opdracht van het Anti Discriminatie Bureau Zeeland (ADB Zeeland) uitgevoerd. ADB Zeeland is het Zeeuwse bureau voor het bestrijden van discriminatie en bevordering van gelijke behandeling.

Discriminatie is een onderwerp dat overal voorkomt. Als Social Worker kun je in het werkveld te maken krijgen met cliënten die een discriminatie situatie hebben ervaren. Het is van belang om te weten hoe wij als hulpverleners deze cliënten kunnen ondersteunen en eventueel doorverwijzen. Ook geeft dit onderzoek ons meer inzicht naar de verwerking en behoefte van cliënten van 12 tot 18 jaar die zij hebben na een discriminatie ervaring. Daarnaast vergroot de kennis over de werkwijze van ADB onze sociale kaart.

Relatief veel jongeren worden geconfronteerd met discriminatie, zowel als slachtoffer en als dader. Anti Discriminatie Bureau Zeeland vermoedt dat er sprake is van onder melding. ADB Zeeland weet op dit moment te weinig van de situaties waarin jongeren te maken krijgen met discriminatie. Door middel van dit onderzoek wil ADB Zeeland te weten komen in welke mate jongeren gediscrimineerd worden en hoe deze situaties eruit zien.

Het doel van ons onderzoek is om ADB Zeeland te informeren over de situaties waarin jongeren te maken hebben gehad met discriminatie en de mate hiervan. Met de resultaten van het onderzoek start ADB Zeeland in het najaar van 2011 een campagne onder Zeeuwse jongeren van 12 tot 18 jaar om discriminatie te melden.

Het is belangrijk dat ADB Zeeland bekendheid krijgt onder de Zeeuwse jongeren om hun te informeren en adviseren. Op deze manier worden jongeren bewust gemaakt van het feit dat discrimineren wettelijk niet is toegestaan en ieder mens recht heeft op een gelijke behandeling.

De centrale onderzoeksvraag luidt: "Hoe zien de situaties eruit waarin Zeeuwse jongeren te maken krijgen met discriminatie en wat kan het Anti Discriminatie Bureau Zeeland (ADB Zeeland) voor deze jongeren betekenen?"

Hoofdstuk één van dit onderzoeksverslag begint met literatuurverkenning, hierin worden kenbegrippen beschreven en de daarbij behorende topics vermeldt. In het volgende hoofdstuk worden de centrale onderzoeksvraag en deelvragen benoemd. Hierbij worden de gebruikte begrippen nader verklaard. In hoofdstuk drie vindt u het onderzoeksopzet. Vervolgens wordt in hoofdstuk vier de resultaten en analyse weergegeven. Het laatste hoofdstuk geeft conclusies en aanbevelingen.

Vlissingen, 10 mei 2011

1. Literatuurverkenning

In dit hoofdstuk zal een overzicht worden gegeven van de gevonden literatuur over het onderwerp. Allereerst zal worden ingegaan op het onderwerp discriminatie en de toepassing van de wet. Vervolgens wordt er een beschrijving gegeven van de betrokken personen tot discriminatie en de (cognitieve) ontwikkeling van de te onderzoeken doelgroep. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een beschrijving van het onderwerp met betrekking tot de maatschappelijke beeldvorming met daarin kernwoorden, zoals vooroordelen, stereotypering en een multiculturele samenleving.

1.1 Discriminatie en discriminatie gronden

Discriminatie is het ongelijk behandelen van mensen op basis van kenmerken die er helemaal niet toe doen, zoals afkomst, huidskleur, sekse, handicap, leeftijd of seksuele voorkeur.

Discriminatie is een veel omvattend begrip. Het gaat om het onderscheid maken tussen individuen op basis van ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere levensovertuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, seksuele geaardheid, handicap, leeftijd, burgerlijke staat. Deze wettelijke bepaling is opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Deze is omschreven in verdragen van de Verenigde Naties en behoort tot de categorie 'rechten van de mens'. Ook in Nederland is discriminatie opgenomen in de wet. Het staat in onze grondwet en het discriminatieverbod is opgenomen in de Gelijkebehandelingswetgeving, het strafrecht, het burgerlijk wetboek en de arbeidsomstandigheden wet. De AWGB regelt dat iedereen gelijke kansen heeft op een baan, goede arbeidsvoorwaarden, een goede opleiding, een bepaalde dienst of een bepaald product. Het is in Nederland verboden en strafrechtelijk vervolgbaar om discriminerende uitlatingen te doen. Hierbij horen ook uitspraken die aanzetten tot haat of discriminatie (Van Dooren, 2002).

Discriminatie kan op veel plaatsen voorkomen, zoals op een school, de werkvloer, in de sportschool, in de buurt, etc. In Nederland is er recht op vrijheid van meningsuiting, maar daar zitten natuurlijk grenzen aan. Ook is het door de wet zo geregeld dat er bij discriminatie als verantwoording, niet mag worden gewezen naar het recht op vrijheid van meningsuiting. Dit verbod, maar wel recht op vrijheid van meningsuiting maken het moeilijk om de grens aan te geven wanneer iets discriminerend is of niet (Van Dooren, 2002; Keyl, 2004).

1.2 Wetgeving

In de wetgeving over discriminatie wordt gesproken over direct en indirect onderscheid. Direct onderscheid is als iemand wordt afgewezen voor een baan, op grond van bijvoorbeeld zijn huidskleur, of haar hoofddoek. Indirect onderscheid is vaak lastiger te herkennen. Een voorbeeld is dat iemand wordt afgewezen voor een baan als schoonmaker omdat hij of zij geen Nederlands spreekt, terwijl dat voor de baan eigenlijk helemaal niet nodig is. Volgens de Algemene Wet Gelijke Behandeling is onderscheid onder andere niet toegestaan op het werk en bijvoorbeeld bij het toelaten van mensen tot een discotheek of restaurant. De Algemene Wet Gelijke Behandeling valt onder het burgerlijk recht. In het burgerlijk recht kunnen burgers tegen elkaar bij de rechter actie ondernemen als ze vinden dat er iets gebeurd is dat tegen de wet is. Vaak kun je dan bijvoorbeeld een schadevergoeding vragen.

Naast het burgerlijk recht is er het strafrecht. In het strafrecht kun je als burger aangifte bij de politie doen. De overheid onderneemt vervolgens actie bij de rechter. Hierop kan een boete of gevangenisstraf volgen. Ook in het Wetboek van Strafrecht staan verschillende antidiscriminatie wetsartikelen. Daarin staat dat discriminatie op grond van ras verboden is. Het gaat bij deze artikelen om misdragingen die te maken hebben met belediging en het aanzetten tot haat tegen andere groepen, bijvoorbeeld het verspreiden van discriminerende folders. Daarnaast is het verboden om bijvoorbeeld als eigenaar van een discotheek of als kamerverhuurder (mag wel als privépersoon, niet als organisatie) mensen te discrimineren (*Plug, 2008*).

1.3 Slachtoffer

Een slachtoffer is een persoon die een schokkende gebeurtenis heeft meegemaakt, daarvan getuige is geweest of erover gehoord heeft. Het slachtoffer kan daarop met een gevoel van machteloosheid en angst reageren. De impact van de gebeurtenis wordt meestal door de eigen beleving van het slachtoffer bepaald. Bij discriminatie is het slachtoffer degene die op basis van kenmerken die er niet toe doen ongelijk behandeld en achtergesteld wordt. Voorbeelden van deze kenmerken – ook wel gronden genoemd – kunnen zijn, leeftijd, huidskleur, handicap en seksuele voorkeur. Slachtoffers van discriminatie kunnen zich melden bij het Antidiscriminatiebureau om een klacht in te dienen. Dit kan ook telefonisch via de meldlijn of via de website of email. Het Antidiscriminatiebureau luistert naar het verhaal en begeleidt wanneer het slachtoffer besluit om stappen te ondernemen (*Van den Broek, 2003*).

Voor het verwerken van negatieve ervaringen beschikken mensen over zogenaamde copingmechanismen. In grote lijnen zijn er twee soorten. Enerzijds de probleemaanpak waarbij je kijkt of je de oorzaak van het probleem kunt wegnemen of je eigen gedrag beter op die oorzaak kunt afstemmen. Anderzijds de emotieaanpak waarbij je probeert je maar niet te veel van de narigheid aan te trekken. Die copingmechanismen ontwikkelen zich in de jeugd en bij de meesten komt het voor dat zij voornamelijk uiteindelijk meer naar de ene dan naar de andere aanpak neigen. Dat hangt samen met bepaalde persoonlijkheidskenmerken.

In de Utrechtse ‘Copinglijst voor Adolescenten’ worden binnen deze twee categorieën zes manieren onderscheiden:

1. Confrontatie: doelgericht aan het werk om het probleem op te lossen;
2. Afleiding: andere dingen doen om niet aan het probleem te hoeven denken;
3. Vermijding: de zaak maar op zijn beloop laten;
4. Steun zoeken: uithuilen en troost zoeken bij anderen;
5. Emoties uiten: ergernis en kwaadheid laten blijken tegenover de boosdoener;
6. Optimisme: denken aan geruststellende en zonnige kanten van de zaak.

1.4 Dader

Een dader is iemand die een daad heeft uitgevoerd. De letterlijke betekenis van het woord is "degene die iets gedaan heeft", maar in de praktijk wordt het woord alleen voor slechte daden gebruikt. De dader van discriminatie is degene die het slachtoffer ongelijk behandelt of achterstelt op basis van een bepaald of diverse gronden. Dit kan één persoon of een organisatie zijn. Als dit door het slachtoffer bewezen kan worden dan kan de dader wettelijk worden vervolgd. Er zijn verschillende stappen die het slachtoffer kan ondernemen om het discriminerende gedrag te laten stoppen. Het slachtoffer kan gebruik maken van de volgende stappen: vastleggen wat er is gebeurd, de dader aanspreken op zijn gedrag, steun zoeken bij anderen, een klacht indienen of juridische stappen ondernemen. Het is aan de rechters om de conclusie te trekken of iemand werkelijk dader is. Er wordt ook wel eens gesproken over onschuldige beschuldiging. Dit houdt in dat iemand als dader wordt gezien voordat de rechter hierover heeft uitgesproken (*Van den Broek, 2003*).

1.5 Vooroordelen

Een vooroordeel is een voorafgaand oordeel, in het bijzonder een voorbarig of haastig oordeel. Vooropgezette mening; gunstig of ongunstige vooringenomenheid doorgaans met ongunstige connotatie, irrationele voorkeur voor of afkeer tegen iets (*Aronson, 2007*).

Het archetypische vooroordeel is het vooroordeel dat betrekking heeft op ras. Als we een persoon ontmoeten, activeren we niet alleen stereotypen over bepaalde eigenschappen van de groep waartoe iemand behoort er wordt ook een algehele goede/slechte evaluatie over die groep geactiveerd. Dat wordt een vooroordeel genoemd, het gaat meestal om negatieve vooroordelen maar er zijn ook positieve vooroordelen (*Aronson, 2007*).

Het feit dat vooroordelen automatisch geactiveerd worden is belangrijk. Er zijn steeds meer aanwijzingen dat vooroordelen misschien wel meer invloed hebben op onze oordelen en ons gedrag tegenover anderen dan stereotypen. Een stereotype is een sterk versimpeld beeld van andere (groepen) mensen en is vaak gebaseerd op slechts één of een paar eigenschappen. Een stereotype kan leiden tot een vooroordeel. Een vooroordeel is een mening die mensen al bij voorbaat hebben over andere (groepen) mensen zonder te weten of het wel klopt met de feiten. Vooroordelen kunnen weer leiden tot discriminatie.

Verschiedende maatschappelijke factoren dragen bij om vooroordelen en discriminatie te voeden. Je kunt hier denken aan de media, de manier hoe sommige groepen mensen worden neergezet. De meeste mensen zijn het er over eens dat vooroordelen ten aanzien van vrouwen en mensen met een niet blanke huidskleur verkeerd zijn. Terwijl mensen met een seksuele voorkeur voor hetzelfde geslacht in het dagelijks leven niet geaccepteerd worden en dit soms nog legaal is ook. (*Berreby, 2005*).

Er bestaan vier soorten theorieën over vooroordelen:

1. De zondeboktheorie stelt dat vooroordelen het gevolg zijn van de frustraties die een achtergestelde positie met zich meebrengt;
2. De theorie van de autoritaire persoonlijkheid van Adorno stelt dat vooringenomenheid een persoonlijkheidseigenschap is van sommige individuen, vooral bij laagopgeleiden en mensen met door kille, veeleisende ouders zijn grootgebracht;
3. De cultuurtheorie van Borgadus stelt dat vooroordelen in de cultuur zijn geworteld, we leren bij sommige categorieën mensen meer afstand te voelen;

4. De conflicttheorie stelt dat mensen die de macht hebben vooroordelen gebruiken om de bevolking te verdelen en onder controle te houden (*Zevenhuizen, 2002*).

1.6 Stereotypen

Stereotype zijn stereotiepe beelden, karakteristieken, met name van een volk of van individuen uit een groep, op grond van generalisering van al of niet reële waarnemingen (*Zevenhuizen, 2002*).

Stereotypen ontstaan doordat mensen onderscheid maken tussen sociale categorieën, bijvoorbeeld op basis van sekse, etniciteit, leeftijd en nationaliteit. Dat doen we niet alleen met personen maar ook met andere dingen, je kunt hier denken aan eten bijvoorbeeld groente, zuivelproducten, vlees, meubels (stoelen, tafels, kasten) muziek (jazz, klassiek, house). We hebben overal categorieën voor en die gebruiken we de hele dag door. Door een bepaalde groep mensen in een categorie te plaatsen gaan we vooral de overeenkomsten tussen deze mensen zien en op die manier ontstaan stereotypen. Het indelen van mensen in categorieën heeft een bijzonder aspect, namelijk dat we in de meeste gevallen onvermijdelijk ook onszelf categoriseren. Of je de sociale wereld nu indeelt in termen van sekse, status of land van herkomst, het zal altijd zo zijn dat er een categorie ontstaat waar je zelf ook bij hoort. In dit verband wordt gesproken van ingroup (wij) versus outgroup (zij) (*Aronson, 2007*). In de praktijk zijn stereotypen vaak negatief vooral als het gaat om groepen waar je zelf niet bij hoort. Het gebruik van stereotypen is steeds meer sociaal onwenselijk geworden. In de meeste westerse landen zijn er duidelijke normen tegen discriminatie. Deze normen komen tot uiting in maatschappelijke veranderingen. Je kunt hier denken aan werkgevers die hun personeel niet mogen weigeren op grond van huidskleur of sekse. Het probleem is echter dat moderne indirecte vormen van discriminatie worden verstopt achter redelijk lijkende argumenten. Het is moeilijk te bewijzen als je er het slachtoffer van bent; er wordt niet openlijk gezegd dat een afwijzing of negatieve beoordeling komt doordat je behoort tot een groep die men afkeurt. Mensen zijn over het algemeen terughoudend met het roepen dat ze gediscrimineerd worden. Je kunt het moeilijk aantonen en je loopt het risico dat je extra negatief wordt beoordeeld, Als je bijvoorbeeld wordt afgewezen voor een baan en je zegt dat het is vanwege je sekse of huidskleur, dan wordt je gezien als een arrogant persoon die gewoon niet wil aanvaarden dat hij ongeschikt was voor die baan, of een vervelend persoon die anderen de schuld wil geven van zijn mislukkingen. Deze moderne, verborgen vormen van discriminatie lijken precies dezelfde effecten te hebben als de oudere, openlijke vormen zoals zwart en wit apart in de bussen. Het probleem is dat het veel moeilijker te bestrijden is. Iedereen heeft wel eens een mening gehad die werd gekleurd door stereotypen, zonder dit te beseffen. Onze cultuur is zo sterk doordrongen van stereotypen dat we er niet omheen kunnen (*Aronson, Fried, & Good, 2001*).

1.7 Labeling theorie

De labeling theorie houdt zich bezig met de manier waarop mensen worden beïnvloed vanuit de maatschappij. Er wordt hierbij gekeken hoe onze identiteit gebaseerd is op wat andere mensen over ons denken en hoe deze identiteit negatief beïnvloed kan worden door reacties van mensen op ons gedrag. Mensen creëren een eigen identiteit die wordt gestuurd door symbolische communicatie met anderen in een sociale context. Voor jongeren is hoe vrienden op hun reageren en hoe ze overkomen bij andere mensen belangrijk. Dit doen ze

door zich te kleden in een bepaalde stijl, ze spreken op een andere manier en de taal die door de jongeren gesproken wordt is dan ook vaak straattaal. Mensen creëren en vergelijken hun identiteit door te kijken naar anderen, wat ben ik wel en wat ben ik niet. Er worden ook labels gegeven die een negatieve werking kunnen hebben. Zo wordt de jeugd vaak gezien als hinderlijk en worden er bepaalde etnische minderheden geassocieerd met agressief gedrag en geweld.

Volgens de labeltheorie hebben officiële instanties de grootste invloed in het creëren van identiteit. Door middel van regels en wetten die worden toegepast door politie, leraren, sociale werkers en rechters kunnen zij bepaald gedrag verbieden. In Nederland zien we dat de labeltheorie van toepassing is op de problematiek van bepaalde etnische minderheden. Vooral als het gaat om jongeren hebben Nederlanders snel de neiging te generaliseren. Het stereotype beeld van de buitenlanders in Nederland is dat ze niet veel werken en veel delicten plegen zoals diefstal en mishandeling. Omdat dit vooroordeel zo diep in de Nederlandse samenleving is ingesleten, accepteren veel jongeren het etiket en wordt het als excuus gebruikt voor het eigen gedrag. Het gevolg van de label, dat versterkt wordt door de media, heeft zo gevolgen voor het beeld dat allochtone jongeren over zichzelf hebben. Dit proces heeft een werking op alle maatschappelijke situaties waarbij het moeilijk wordt voor deze jongeren om bijvoorbeeld een baan te krijgen vanwege dit negatieve imago (*Rosens, 2006*).

1.8 Multiculturele samenleving

Multiculturele samenleving is een samensmelting van diverse groeperingen die van buitenlandse afkomst zijn. Deze groeperingen hebben andere gebruiken, voedselwaar en spreken een tweede taal. Deze samenleving wordt gekenmerkt door andere denkbeelden die we met elkaar delen. Dit wordt ook wel cultuur genoemd. Nederland heeft zo zijn eigen cultuur wat kenbaar is door een vrije opvoeding, vrij in religie en meningsuiting. Er wordt steeds vaker onder allochtone jongeren opgemerkt dat er veel onbegrip heerst bij autochtone jongeren. Er worden vaak vragen gesteld over religie en met name over de islam. Sommigen vinden het vermoeiend om dergelijke kwesties telkens uit te moeten leggen. Hun gevoel is ambivalent. Door de negatieve beeldvorming zijn ze zich minder prettig gaan voelen in Nederland, terwijl ze zich hier wel thuis voelen. Allochtone jongeren hebben het gevoel dat er vrij negatief gedacht wordt over hen en dat ze niet worden begrepen. Dit onbegrip komt vooral door de grote invloed van de media en de vaak ongenueanceerde berichtgeving. Dit kan ervoor zorgen dat deze doelgroep in het dagelijks leven benadeeld wordt en aangesproken worden op hun afkomst (*Nobben e.a., 2006*).

1.9 Integratie

De maatschappij bestaat ook uit mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking. Wanneer een persoon met een handicap wordt opgenomen in de maatschappij, is er sprake van integratie. Sinds de laatste decennia van de vorige eeuw wonen kwetsbare groepen zoals psychiatrische patiënten en verstandelijke gehandicapten niet meer in afzondering van de normale samenleving. Ze wonen niet meer gesegregeerd, maar gemengd. Ze wonen zelfstandig met een aangepaste woning te midden van een gewone woonwijk. Tot in de jaren tachtig verbleven deze doelgroepen afgezonderd van de maatschappij in beschermde woonvormen. De leidende gedachte daarbij was dat zij

voortdurend toezicht en zorg nodig hadden. Men vond toen dat dat het beste kon gebeuren in een rustige omgeving ver van de drukke stad. In de jaren zeventig kwam er kritiek op dit therapeutische model. Het langdurig verblijf in een ver weg gelegen inrichting zou mensen uitsluiten en vervreemden van de samenleving. Voor deze kwetsbare mensen is het beter als zij zelfstandig zouden wonen in de bewoonde wereld. Benodigde ondersteuning en zorg aan huis is hierbij noodzakelijk om dit te realiseren. Dit is het ideaal van de vermaatschappelijking van de zorg. Dus het mengen van “gewone en ongewone” burgers in de maatschappij (*Veldboer, 2007*).

1.10 Cognitieve ontwikkeling adolescentie

De cognitieve ontwikkeling is onderverdeeld in een aantal fasen. De laatste fase is de ontwikkeling die plaatsvindt vanaf het twaalfde jaar, begin van de adolescentieperiode. Cognitie geeft het denkvermogen en het denkproces weer. Het is een verzamelaar voor verschillende processen die door het individu eigen worden gemaakt, waardoor het verstandelijk vermogen dus meer aan kan en anders functioneert dan in de kinderjaren. Voorheen waren zij niet bewust van zaken die niet direct zichtbaar waren of gebeurtenissen die zij niet zelf ervaren. In deze fase wordt er bij stilgestaan, over nagedacht en zelfs inhoudelijke interesse voor getoond. Onderwerpen zoals wereldproblemen, oorlogen, discriminatie, etc. worden vanaf 12 jaar ineens interessant. De cognitieve ontwikkeling is dan ook voor een groot deel belangrijk voor de mening- en oordeelsvorming over anderen, maar vooral over zichzelf. Andere aspecten die deze ontwikkeling belangrijk maken zijn denkprocessen over gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid, maar ook over hun zelfstandigheid. De ontwikkeling van hun zelfstandigheid wordt vergroot doordat de normen en waarden die zij thuis hebben meegekregen worden getoetst aan de buitenwereld. Het is belangrijk dat zij deze ontwikkeling ondergaan, aangezien zij op deze manier hun eigen normen en waarden ontwikkelen. Het blijkt namelijk ook dat de eigengemaakte normen en waarden vaak een grote rol spelen op hun levensvisie en de keuzes die zij maken. Een andere belangrijke ontwikkeling die jongeren ondergaan is de sociaal-emotionele ontwikkeling. Deze heeft betrekking op het feit hoe zij met anderen omgaan en hoe zij zichzelf zien, maar ook het stukje inlevingsvermogen (*Kohnstamm, 2009*).

1.11 Invloeden van groepsdruk

In het leven van elk individu verandert voortdurend de situatie. Bij deze verandering moet het individu zichzelf steeds ontwikkelen en aanpassen aan de situatie. Om deze ontwikkeling te ondergaan moet het individu steeds evenwicht zoeken in de omgang van de persoon in zijn of haar omgeving. Op het moment dat de persoon de omgeving beïnvloedt en er veranderingen in aanbrengt, waardoor zijn eigen mogelijkheden kunnen blijven bestaan, noem je dat assimilatie. Het tegenovergestelde van assimilatie is accommodatie. Bij dit proces laat het individu zich beïnvloeden door de omgeving waardoor er nieuw gedrag ontstaat. Dit kan als gevolg hebben dat de visie van het individu wordt veranderd. Deze twee processen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, aangezien er steeds evenwicht moet worden gezocht. Dit vergroot het eigen functioneren en vermogen, maar ook in de directe handelingen. Als iemand zich meer heeft ontwikkeld op het gebied van morele kwesties zal hij daar ook vaker naar handelen. Hierbij speelt het empathische vermogen een grote rol. Het individu weet altijd waarom hij iets doet of waarom hij iets niet doet. Er is vooraf altijd een afweging gemaakt. Als er uiteindelijk voor het ‘slechte’ wordt gekozen kan schuldgevoel een

rol spelen, dit heeft weer met je empathisch vermogen te maken. Daarnaast hebben je normen en waarden hier grote invloed op. Streef je tenslotte datgene na wat je hebt geleerd, waar je voor staat of ga je voor datgene wat jou op dat moment belangrijk lijkt. Ook speelt een rol wat sociaal wenselijk is en de vooroordelen die zijn ontstaan over wat goed en fout is. Het individu kan ook beïnvloedt raken door goedkeuring door anderen en behoeften van anderen. Uit onderzoek is gebleken dat meisjes zich vaker houden aan wat sociaal wenselijk is. Een verklaring hiervoor ligt in de opvoeding door de ouders. De opvoeding is dan ook een grote invalshoek van invloeden. De ouders voeden hun kinderen op naar de ideeën en opvattingen die zij zelf hebben in het leven. Dit willen zij graag aan hun kinderen meegeven op verschillende manieren. Wat voor het individu verwarring kan opbrengen is het feit dat op elke stijl anders wordt gereageerd. Elk persoon is tenslotte anders dan de rest. Een voorbeeld is dat lastige pubers bij een strenge opvoedingsstijl profijt halen, maar een onzekere puber juist verder in zijn schulp kruipt (*Kohnstamm, 2009*).

Een andere invloed is 'vrienden'. De exacte betekenis van vriendschappen is moeilijk te beschrijven, aangezien elke relatie die het individu opbouwt invloed heeft op het functioneren en de ontwikkeling. Het individu identificeert zichzelf vaak met zijn vrienden(groep). Het wordt dan ook belangrijk gevonden dat de groep op één lijn staat qua denkwijze, meningen, opvattingen, etc. Dit bevordert het zelfbeeld van het individu, maar bij ongelijkheid in denkwijze, meningen en opvattingen kan het zelfbeeld negatief veranderen. In een groep komt het al snel voor dat de vrienden elkaar als rolmodel zien en dit willen bevestigen door elkaars gedrag te kopiëren of het gedrag juist aanmoedigen. Een groep heeft dan ook meer invloed op het individu als deze zich sterk identificeert met de rest. Ondanks dat de invloeden positief kunnen zijn, zoals bevordering van de sociale ontwikkeling, kan het ook negatieve invloeden opleveren (*Meeuws & 't Hart, 1993*).

1.12 Implicaties voor het onderzoek

Het feit dat er bij bepaalde, discriminerende uitspraken, niet mag worden verwezen naar het recht op vrijheid van meningsuiting deed veel van ons verbazen. Wij zijn van mening dat het een positieve wet is, omdat er een grens zit aan het uiten van je mening. Wij denken dat het voor jongeren die aan ons onderzoek deelnemen verwarrend kan zijn wat nou wel of niet onder discriminatie valt. Tijdens de enquête en interview zullen wij hier op in spelen door de respondent te vragen wat hij onder de definitie van discriminatie verstaat.

Aan de andere kant denken wij dat de jongeren de vraag zullen stellen: 'waar is dan de grens en hoe wordt die bepaald?' Het onderdeel dat betrekking heeft op discriminerende uitspraken kan ook veel verwarring voor de jongeren opleveren als je kijkt naar de hedendaagse ontwikkelingen die door de media worden gepresenteerd. Door deze uitspraken kan het zijn dat de jongeren denken dat de grens wordt verlegd puur om het feit dat het door een 'belangrijk persoon', bijvoorbeeld een politicus wordt gezegd en dat ze daardoor vaker de conclusie trekken dat het toegestaan is.

Wij zijn van mening dat de adolescentie de moeilijkste, maar ook de meest verrijkende fase is in het leven van de mens. In deze fase wordt je bewust gemaakt van bepaalde handelingen die je in eigen hand hebt. Maar daarnaast zijn wij van mening dat er zoveel op de jongere afkomt dat het soms bijna onmogelijk wordt gemaakt de (negatieve) invloeden tegen te gaan. Dit heeft ook te maken met de cognitieve en emotionele ontwikkeling van de jongeren. De cognitieve ontwikkeling is dan ook voor een groot deel belangrijk voor de mening- en oordeelsvorming over anderen, maar vooral over zichzelf. Wij denken dat wanneer jongeren deel uit maken van een vriendengroep er meestal één iemand het voortouw neemt. Hierdoor kan er groepsdruk ontstaan. De groepsdruk maakt het voor de onzekere jongere niet makkelijker om achter zijn eigen standpunten te staan. Jongeren kunnen het gevoel krijgen dat zij niet uit de groep kunnen stappen, omdat ze anders buiten de groep vallen. Zo kunnen ze vaak in situaties terecht komen die ze niet willen en zien ze de ernst van de situatie niet in, waardoor er een kans optreedt dat jongeren geen melding doen van discriminatie.

1.13 Topiclijst

1. Discriminatie
2. Situatie
3. Reactie op de situatie
4. Groepsdruk
5. Verwerking
6. Anti Discriminatie Bureau Zeeland
7. Belemmeringen
8. Ideeën

2. Onderzoeksvragen

2.1 Centrale onderzoeksvraag

Hoe zien de situaties eruit waarin Zeeuwse jongeren te maken krijgen met discriminatie en wat kan het Anti Discriminatie Bureau Zeeland voor deze jongeren betekenen?

2.1.1 Deelvragen

Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord door deze in kleinere eenheden op te breken. Dit gaat door middel van deelvragen, waardoor een specifiek antwoord op de onderzoeksvraag mogelijk wordt. De deelvragen die wij in dit onderzoek willen beantwoorden zijn:

1. Op welke gronden worden de jongeren gediscrimineerd?
2. Hoe gaan jongeren die gediscrimineerd worden hier mee om?
3. Aan welke ondersteuning hebben jongeren behoefte na een discriminatie ervaring?
4. Zijn de jongeren bekend met het Anti Discriminatie Bureau Zeeland en ervaren zij een drempel om te melden?

2.2 Definities van de gebruikte begrippen

- situatie(s): het begrip situatie is beter te beschrijven als omstandigheid. Het vertelt iets over de omgeving en de toestand waar men in verkeert;
- discriminatie: het onderscheid dat wordt gemaakt tussen individuen op basis van verschillende gronden;
- gronden: ongelijke behandeling kan gebaseerd zijn op de volgende gronden: ras, huidskleur, afkomst, geloof, levensovertuiging, politieke overtuiging, leeftijd, geslacht, seksuele geaardheid, handicap, arbeidsduur;
- Antidiscriminatiebureau: landelijke, bij de wet geregelde, bureaus die zijn ingericht voor het bieden van ondersteuning en advies bij klachten met betrekking tot discriminatie. Verder geven zij voorlichting en worden er projecten georganiseerd. Daarnaast hebben zij de plicht tot registreren van meldingen;
- jongeren: onder jongeren verstaan we jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. Een andere aanduiding die kan worden gebruikt is adolescenten;
- ondersteuning: ondersteuning wil zeggen dat er in bepaalde situaties hulp wordt geboden waardoor persoon in kwestie verder kan.

3. Onderzoeksopzet

3.1 Soort onderzoek

Ons onderzoek is zowel kwalitatief als kwantitatief. In ons vooronderzoek zullen wij gebruik maken van een enquête. Dit maakt een deel van ons onderzoek kwantitatief. De vragen en antwoorden liggen vast waardoor de resultaten overzichtelijk weergegeven kunnen worden.

Ons hoofdonderzoek is een kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek is gericht op het verkrijgen van informatie over wát er leeft onder een bepaalde doelgroep en waarom. Deze vorm van onderzoek geeft diepgaande informatie door in te gaan op achterliggende motivaties, meningen, wensen en behoeften van de doelgroep. Het gaat in op het waarom van heersende meningen en bepaalde gedragingen. Daarbij worden bewuste motivaties van de doelgroep besproken, maar ook onbewuste motivaties kunnen worden achterhaald, door gebruikmaking van projectieve technieken.

Kwalitatief onderzoek geeft ons de volgende voordelen:

- de mogelijkheid om door te vragen;
- de mogelijkheid om de vraagstelling en de methodiek tijdens de looptijd van het onderzoek bij te sturen aan de hand van reeds behaalde resultaten;
- de mogelijkheid voor de opdrachtgever om mee te kijken en hierdoor snel een beeld te krijgen van wat er leeft onder de onderzoeksgroepen.

Wij hebben één specifiek onderwerp waarbij we diepgang proberen te creëren door persoonlijke interviews te houden en in deze interviews door te vragen op mening en beleving (*Baarda e.a., 2005*).

3.1.1 Inductief

Bij ons onderzoek wordt er een ideeën-genererende benadering toegepast. Ons kwalitatief onderzoek wordt gezien als een onderzoeksmethode waarbij het voortzetten van ideeën en hypothesen centraal staan. Hierbij gaat het niet zozeer om het toetsen van ideeën. Deze benadering wordt aangeduid met het begrip inductief (*Baarda e.a., 2005*).

3.1.2 Beschrijvend

Ons type onderzoek is beschrijvend, omdat wij de belevingen en ervaringen van jongeren, van 12 tot 18 jaar, in kaart hebben gebracht door diepte interviews bij hen af te nemen. Na analyse van de diepte interviews zal duidelijk worden in welke situaties jongeren te maken hebben gehad met discriminatie. Daarnaast zal door de analyse duidelijk worden wat het Antidiscriminatie Bureau Zeeland voor de jongeren kan betekenen.

3.2 Onderzoeksontwerp

Het onderzoeksontwerp van het vooronderzoek is een survey, met een schriftelijke vragenlijst (enquête). De bedoeling van het vooronderzoek is om ons inzicht te geven over de gronden waarop wordt gediscrimineerd.

Het onderzoeksontwerp van ons hoofdonderzoek is een kwalitatief survey, dit betekent dat wij diepte interviews houden met open vragen zonder gestandaardiseerde antwoorden of voorgeprogrammeerde observatiecategorïën of antwoordmogelijkheden, zodat de antwoorden op de ware beleving en mening van de respondenten berusten (Baarda e.a., 2005).

3.3 Onderzoekseenheden

De centrale onderzoekseenheid bij de onderzoeksvraag is de doelgroep, de jongeren van 12 tot 18 jaar in Zeeland. Hun belevingen en ervaringen staan centraal in het onderzoek. Het doel is situaties in beeld krijgen waarin de doelgroep te maken heeft gehad met discriminatie. Daarnaast zal het onderzoek resulteren in aanwijzingen wat de opdrachtgever ADB Zeeland kan betekenen voor deze jongeren.

3.3.1 Respondenten

De respondenten zijn leerlingen op het middelbaar onderwijs in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. Wij hebben contact gelegd met verschillende scholen in Zeeland, verdeeld over een aantal regio's. Deze zijn, Walcheren, Zuid-Beveland en Schouwen-Duiveland. Op scholen in deze regio's hebben wij enquêtes afgenomen bij leerlingen van verschillende niveaus, VMBO, HAVO, VWO, MBO/HBO en speciaal onderwijs. De enquête is voorzien van gerichte vragen die ons inzicht geven over de gronden waarop wordt gediscrimineerd. In totaal zijn er 94 enquêtes afgenomen, dat wil zeggen 94 respondenten. Dit gedeelte behoort tot het vooronderzoek. Naar aanleiding van de resultaten, hebben wij in totaal 20 interviews gehouden. Deze hebben wij ook weer onder de eerder genoemde respondenten afgenomen, waardoor wij situatiebeschrijvingen hebben gekregen van discriminatie en aanwijzingen wat de opdrachtgever kan betekenen voor de doelgroep.

3.4 Soort steekproef

In onderzoek wordt vaak met een steekproef gewerkt omdat het onderzoeken van de gehele populatie te veel tijd kost, niet mogelijk is of te kostbaar is. De keuze voor en de opzet van de steekproef maakt deel uit van het onderzoeksontwerp. Er zijn verschillende manieren om een steekproef te trekken. Er is gekozen om voor het onderzoek gebruik te maken van een gestratificeerde steekproef, omdat wij onderzoek doen in verschillende regio's in Zeeland. We hebben een aantal woonplaatsen en vervolgens scholen in die woonplaatsen uitgekozen om enquêtes en interviews af te nemen. Uit elke woonplaats nemen we een steekproef met gelijke omvang. Op deze manier kunnen we voor kleine woonplaatsen een uitkomst met dezelfde betrouwbaarheid krijgen (Baarda e.a., 2005).

3.5 Manier van dataverzameling

Voor het vooronderzoek wordt de data verzameld door het afnemen van een enquête, waarna wij gerichte vragen kunnen stellen door middel van interviews bij dezelfde groep respondenten. Zoals eerder beschreven worden de enquêtes semi-gestructureerd afgenomen onder 94 respondenten en de interviews worden afgenomen onder 20 respondenten. De vragen en onderwerpen die ons meer diepte en structuur zullen bieden tijdens de interviews zijn opgesteld aan de hand van de topics. Interviews geven diepgang, mogelijkheid tot doorvragen en hierdoor krijg je betrouwbare en eerlijke informatie. Ook maken wij gebruik van directe waarneming, omdat wij zelf kunnen onderzoeken of de geïnterviewde antwoord geeft op onze deelvragen (Baarda e.a., 2005).

3.6 Manier van dataregistratie

Voorafgaand aan de afname van de interviews stellen wij de topics van het interview op. De hoofdvragen nemen wij erbij als wij in gesprek gaan met de respondenten. Hierdoor maken wij het interview inzichtelijk en zien wij de rode draad van het verhaal. Bij het afnemen van de interviews zullen wij gebruik maken van geluidsopnames. Deze geluidsopnames schrijven wij na afname van de interviews letterlijk uit door middel van transcriptie. Tijdens het interview maken wij eventuele aantekeningen. Voorafgaand aan het interview wordt goedkeuring van de respondent gevraagd om het interview op te mogen nemen. Daarnaast geven wij de respondenten de keuze om anoniem blijven. Ervaring wijst uit dat de kans groter is dat een interview eerlijk en ontspannen wordt ingevuld (Baarda e.a., 2005).

3.7 Manier van dataverwerking

3.7.1 Enquête

Na het afnemen van de enquêtes tellen wij de gegeven antwoorden van de respondenten. Deze antwoorden worden weergegeven in een grafiek, hierdoor krijgen wij beter inzicht welke discriminatiegronden voorkomt bij de doelgroep.

3.7.2 Interviews

Na het afnemen van de interviews worden deze letterlijk uitgeschreven door middel van transcriptie. Vervolgens wordt er een korte beschrijving gemaakt per interview.

3.8 Manier van data-analyse

Nadat alle interviews zijn afgenomen zijn de resultaten geanalyseerd. De resultaten uit de enquête zijn overzichtelijk in tabellen gezet. De resultaten van de diepte interviews zijn geanalyseerd per topic. Wij hebben gebruik gemaakt van een inhoudsanalyse, waarbij wij fragmenten uit de diepte interviews hebben gesorteerd en per topic hebben gelabeld. Dit wordt ook wel open coderen genoemd. Hierna zijn de labels tot kernlabels samengevoegd en vervolgens tot thema's. Dit proces heet axiaal coderen. Er is per topic geanalyseerd wat er door de respondenten is gecommuniceerd, wat hier overeen kwam met andere respondenten en wat de verschillen waren. Ook aanpassingen komen hierin al naar voren. Na het analyseren gaan wij conclusies vormen per deelvraag. Hieruit worden de aanbevelingen dan uiteindelijk gevormd. Op deze aanbevelingen is ook feedback te geven en te lezen in dit rapport door de opdrachtgever van dit onderzoek (Baarda e.a., 2005).

3.9 Validiteit en betrouwbaarheid

Validiteit heeft te maken met de juistheid van de onderzoeksbevindingen. Het gaat daarbij om de vraag in hoeverre de onderzoeksbevindingen een goede weergave vormen van datgene wat zich feitelijk in de praktijk afspeelt. (Baarda e.a., 2005) Om de validiteit van het onderzoek te vergroten en te waarborgen maken wij gebruik van verschillende respondenten. Betrouwbaar wil zeggen dat de gegevens ook een juiste weergave zijn van de gebeurtenissen in de onderzoekssituatie of dat de uitspraken in de interviews goed weergeven wat er bij de respondenten leeft (Baarda e.a., 2005). Door dataverzameling vanuit de theorie hebben wij de definitie van discriminatie kunnen toelichten aan de respondent in het interview. Het belang hiervan is dat er voor zowel respondent als interviewer een eenduidige betekenis ontstaat van het begrip 'discriminatie'.

4. Resultaten en analyse

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit het voor- en hoofdonderzoek weergegeven. Het hoofdstuk begint met een omschrijving over het verloop van het veldwerk. Hierna komen de resultaten uit het vooronderzoek aan bod. Vervolgens worden de resultaten per topic benoemd en volgt de analyse.

4.1 Verloop van het veldwerk

Als vooronderzoek is er een enquête afgenomen op diverse scholen in Zeeland om een beeld te krijgen van de verschillende discriminatiegronden waar jongeren mee te maken kunnen krijgen. In het begin ging dit moeizaam, aangezien scholen moeilijk te benaderen waren. Met behulp van de opdrachtgever zijn we tot overeenstemming gekomen met andere scholen om de enquête te kunnen afnemen. Door uitleg te geven over het doel van onze enquête werden we enthousiast ontvangen. Vooraf hebben we met de docenten afspraken gemaakt, zodat de leerlingen de enquête zo zorgvuldig mogelijk konden invullen en daarnaast waren wij in de gelegenheid om de leerlingen te informeren over ADB Zeeland. Door middel van het bespreekbaar maken van het onderwerp discriminatie, hoopte wij ook respondenten te werven voor het interview. Dit is grotendeels gelukt.

Na het vooronderzoek zijn we ons gaan richten op het hoofddoel van ons onderzoek. Het hoofddoel is om situaties van jongeren in kaart te brengen waarin discriminatie voorkomt. De respondenten zijn jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar in Zeeland. Wij hebben leerlingen van het basisonderwijs (speciaal onderwijs), voortgezet onderwijs, middelbaar (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO) geïnterviewd.

Om ons onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden hebben wij gebruik gemaakt van de eerder vastgestelde topics, deze vormden de leidraad van ons interview. Opvallend was dat aan het begin van de interviews de jongeren een gesloten houding aannamen. Dit was te merken aan de korte antwoorden en non-verbale houding. Doorvragen gaf ons meer inzicht in de situaties die jongeren hebben meegemaakt.

4.2 Resultaten van het vooronderzoek

Hieronder worden de belangrijkste resultaten uit het vooronderzoek weergegeven (vraag 1,2 en 6). Het complete overzicht van de resultaten zijn terug te vinden in de bijlage.

1. Heb je wel eens een discriminatie situatie meegemaakt?

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
ja	24	12	25	61
nee	1	13	0	14

tabel 1 resultaten enquête

	speciaal onderwijs
ja	13
nee	6

tabel 2 resultaten enquête

2. Op welke discriminatiegrond(en) werd(en) er gediscrimineerd?

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
kleding en/of uiterlijk	18	8	6	32
huidskleur	8	5	4	17
geloof	7	3	3	13
leeftijd	5	6	1	12
lichamelijke handicap of chronische ziekte	5	3	4	12
seksuele geaardheid	4	3	0	7
geslacht (m/v)	2	0	5	7
geboorteland van mij of mijn (groot) ouders	3	1	2	6
politieke overtuiging	1	0	0	1
anders, namelijk	0	0	0	0

tabel 3 resultaten enquête

2. Waarom denk je dat het discriminatie was?

	speciaal onderwijs
gehandicapt	9
speciale school	6
anders	3
uiterlijk	2
kleding	1
geloof	1
leeftijd	0
huidskleur	0

tabel 4 resultaten enquête

Resultaten

De meeste respondenten geven aan dat er gediscrimineerd wordt op kleding en/of uiterlijk. Als je de drie scholen vergelijkt, komt deze discriminatiegrond het meeste voor. Daarnaast ervaren de respondenten ook situaties, waarbij er gediscrimineerd wordt op huidskleur en geloof. Bij het speciaal onderwijs komt discriminatie op basis van handicap/speciale school (logischer wijs) veel voor. Daarnaast wordt anders of uiterlijk ook door deze respondenten genoemd.

Analyse

Uit het vooronderzoek is gebleken dat de respondenten van VWO 3 (15 jarigen) een situatie hebben meegemaakt, waarbij het meest gediscrimineerd werd op kleding en/of uiterlijk. Dit kwam minder voor bij de overige scholen. Gezien de leeftijd van de respondenten, wordt er in de puberteit veel aandacht besteedt aan kleding en uiterlijk. Op middelbare scholen is er sprake van subculturen. Er worden groepjes gevormd die zich kenmerken door bepaalde kleding te dragen. Op die leeftijd wil je als individu bij een groep horen. Daarbij kan je als individu buiten de boot vallen en geen aansluiting vinden binnen een groep.

6. Waarom heb je het niet gemeld?

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
ik vond het niet belangrijk genoeg	7	5	10	22
ik ben er zeker van dat het discriminatie was	5	4	2	11
ik heb het zelf opgelost	4	2	3	9
melden helpt niet	2	3	1	6
anders	4	2	0	6
ik wil er geen aandacht aan schenken	0	0	4	4
ik weet niet waar ik zoiets kan melden	4	0	0	4
ik weet het niet / ik wil het niet zeggen	0	4	0	4
het kost me te veel tijd en moeite om het te melden	0	0	3	3
ik ben bang voor de gevolgen als ik het meld	0	0	0	0

tabel 5 resultaten enquête

7. Waarom zou je niet met anderen willen praten als je gediscrimineerd werd?

	speciaal onderwijs
geen zin	4
niet aan willen denken	4
praten helpt niet	3
ik weet het niet/ik wil het niet zeggen	2
geen reden	1
anders	1
geen tijd	0
bang	0
niet zeker of het discriminatie was	0
zelf idee/oplossing gevonden	0

tabel 6 resultaten enquête

Resultaten

Uit het vooronderzoek is gebleken dat de meeste respondenten de situatie niet belangrijk genoeg vonden om discriminatie te melden. Door in gesprek te gaan met leerlingen van verschillende scholen, is tijdens het afnemen van de enquête opgevallen dat leeftijd hierbij een rol speelt. De belevingen zijn voor iedereen verschillend. De categorie 12 tot 15-jarige geven aan niet meer aan de situatie te willen denken. In hun beleving vonden ze de situatie niet belangrijk genoeg. Daarnaast wisten de overige respondenten niet zeker of er sprake was van discriminatie. Anderen zochten zelf naar een oplossing. Dit geldt voor met name de 15- 18 jarigen.

Analyse

Er is opgemerkt dat leeftijd invloed heeft op de belevingen van de situaties. De jongere respondenten zowel op regulier of speciaal onderwijs willen niet te lang stil staan bij een vervelende gebeurtenis. Hun aandacht wordt meer getrokken door hobby's en of activiteiten. Ze houden zich nog niet bezig met de gevolgen die discriminatie met zich mee kan brengen. Daarnaast worden ze door hun leeftijd beperkt in hun vermogen om te melden, gezien afstand, vervoer en hun onwetendheid over de manier van melden. De oudere respondenten zitten in de fase van ontwikkeling naar adolescentie. Het verstandelijk vermogen kan meer aan. Voorheen waren zij niet bewust van zaken die niet direct zichtbaar waren of gebeurtenissen die zij niet zelf ervaren. In deze fase wordt er bij stilgestaan, over nagedacht en zelfs inhoudelijke interesse voor getoond. De oudere respondenten zijn meer in staat om over de situatie na te denken. Daarbij maken zij gebruik van oplossend vermogen, om met de situatie om te gaan. De overige respondenten wisten niet zeker of er sprake was van discriminatie. De leerlingen van het speciaal onderwijs hadden hier ook moeite mee. Door middel van voorbeelden, stelden ze de vraag of het een vorm van discriminatie is. Deze onduidelijkheid wat onder discriminatie valt, kan ook invloed hebben op het niet-meld gedrag van de respondenten.

4.3 Resultaten en analyse van het hoofdonderzoek

4.3.1 Topic discriminatie

Resultaten

Bij het bespreken van de definitie discriminatie benoemt merendeel de algemene discriminatiegronden in zijn omschrijving. Deze zijn ras, geloof en huidskleur. Daarnaast hebben een aantal respondenten aangegeven dat zij uitschelden, pesten en anders behandelen met discriminatie associëren.

Citaat: 'Waar ik dan aan denk is uitschelden, gebruik maken van lichamelijk geweld, je lager voelen dan de ander. Bijvoorbeeld vanwege huidskleur, geslacht, leeftijd enz.'

Analyse

Het woord discriminatie bracht bij iedereen een gedachte naar boven over wat het woord betekent of waar de jongere aan denkt als hij het woord discriminatie hoort. Iedereen kon zijn visie benoemen. Door non-verbale handelingen, zoals een stilte, wegstaren en staren werd duidelijk dat de jongeren de tijd namen om erover na te denken. Veel jongeren beantwoordden deze vraag twijfelend. Dit was te merken aan de vragende onderton die het antwoord van de jongere had. De meeste jongeren noemden ras, geloof en huidskleur als voorbeelden van discriminatie. Een reden dat jongeren deze voorbeelden noemen kan worden verklaard door wat er in de media over discriminatie wordt uitgelicht. De media heeft grote invloed op de kijk van jongeren over discriminatie, doordat ze vaak gebruik maken van eenzijdige berichtgeving wat kan leiden tot stereotypering. Dit kan van invloed zijn op de manier waarop jongeren met elkaar omgaan in het dagelijks leven. Hierdoor kunnen zij benadeeld en aangesproken worden op bovengenoemde gronden. Een gevolg hiervan is dat alles wat buiten deze context valt door de jongeren niet als discriminatie wordt gezien. De overige associaties met discriminatie zoals pesten, uitschelden en anders behandelen werden minder benoemd. Een reden hiervoor kan zijn dat de respondenten het moeilijk vinden deze associaties te koppelen aan een discriminatiegrond.

4.3.2 Topic situatie

Resultaten

De uitkomsten per situatie zijn vrijwel gelijk. De respondenten hebben een discriminatiesituatie meegemaakt in hun vrije tijd, op school, tijdens het werk of bij het sporten. De meeste geven aan in hun vrije tijd een discriminatiesituatie te hebben meegemaakt. De vrijetijdsbestedingen die respondenten in de interviews benoemen zijn buiten spelen, uitgaan, zwemmen en op straat rondhangen. In deze situaties ging het om pesten en uitschelden. De discriminatiegronden die hierbij van toepassing zijn, zijn afkomst, huidskleur, uiterlijk, geloofsovertuiging en handicap. De respondenten die een situatie op het werk benoemen hebben te maken met discriminatie op grond van geloof, huidskleur en ras.

Citaat: 'Uh. Ik en een paar vrienden waren buiten en toen kwam een andere groep jongens. Die jongens en ik wonen allemaal in een andere buurt en wilde gewoon even kijken wat daar

te doen was. Toen zijn we naar die buurt gegaan en begonnen we hard te praten enz. Volgens hun was dat overlast en kwamen ze naar ons toe gelopen'.

Analyse

Uit de interviews is gebleken dat discriminatie vrijwel overal voorkomt. De respondenten hebben in hun vrije tijd en op school het meest te maken gehad met discriminatie. Dit kan te maken hebben met de manier van omgang die jongeren onderling op school en in hun vrije tijd hebben. De leeftijd kan hierbij een rol spelen en dat het leven van jongeren zich voornamelijk op school en vrije tijd afspeelt. Opvallend is dat de situaties waarin jongeren te maken hebben met discriminatie weinig zegt over sociale controle. Op plaatsen waar juist controle is door bijvoorbeeld leraren wordt evenveel gediscrimineerd als op plekken waar geen toezicht is. De respondenten die op school een discriminatiesituatie ervaren, hebben dit niet gemeld bij de toezichthoudende leraar. Zij willen niet meer aan de situatie denken en als reactie wordt de ervaring genegeerd. In situaties waar wel toezicht was van de leraar wordt de discriminatiesituatie niet gezien of gehoord, omdat de leraar op dat moment met iets anders bezig was. In situaties waar geen toezicht was, negeren omstanders de discriminatiesituatie vanwege de afstand tot de gebeurtenis. De medestanders durven op het moment van de discriminatie niet te reageren, omdat zij denken niet meer bij de groep te horen. De situaties die werden benoemd hadden veelal te maken met de populariteit van de dader die als leider wordt gezien binnen een groep. Omstanders negeren de situatie, in de hoop dat de dader stopt met de discriminerende uitingen. Het individu kan ook beïnvloed raken door goedkeuring door anderen en behoeften van anderen. Uit onderzoek is gebleken dat meisjes zich vaker houden aan wat sociaal wenselijk is. Zoals Kohnstamm (2009) in de literatuur noemt zal iemand die zich meer heeft ontwikkeld op het gebied van morele kwesties daar ook vaker naar handelen. Hierbij speelt het empathische vermogen een grote rol. Het individu weet altijd waarom hij iets doet of waarom hij iets niet doet. Er is vooraf altijd een afweging gemaakt. Als er uiteindelijk voor het 'slechte' wordt gekozen kan schuldgevoel een rol spelen. Dit heeft weer met je empathisch vermogen te maken. Daarnaast hebben je normen en waarden hier grote invloed op. Streef je tenslotte datgene na wat je hebt geleerd, waar je voor staat of ga je voor datgene wat jou op dat moment belangrijk lijkt. Ook speelt een rol wat sociaal wenselijk is en de vooroordelen die zijn ontstaan over wat goed en fout is.

4.3.3 Topic discriminatie gronden

Resultaten

Afkomst en huidskleur zijn de meest genoemde gronden waarop de respondenten zijn gediscrimineerd. De respondenten spreken over afkomst wanneer ze worden uitgescholden met betrekking tot het land van herkomst. De gronden geloofsovertuiging, uiterlijk en handicap zijn naast afkomst en huidskleur in een aantal interviews door respondenten genoemd.

Citaat: 'Toen hebben we de krant in de tuin gelegd en gingen we weggrennen. Toen kwam die man. Hij zei ja kutmarokkanen, ga terug naar je eigen land'.

Citaat: 'Eh ik heb het één keer op school meegemaakt. Het ging om een jochie die veel kleiner is dan mij. Die schelde mij uit voor mijn handicap. Over mijn handicap zeg maar. En ja dat is toch niet leuk. Maar ik heb me niet veel van aangetrokken'.

Analyse

Een meerendeel van de respondenten heeft te maken met discriminatie op grond van afkomst en huidskleur. De discriminerende uiting gebeurde zowel in groepsverband als één op één. In het nieuws zien jongeren regelmatig incidenten die betrekking hebben op discriminatie waarbij afkomst en huidskleur een rol spelen. Hieruit ontstaat een beeld of standpunt over een bepaalde groepering wat mogelijk kan leiden tot discriminatie. Een klein deel van de jongeren heeft te maken gehad met discriminatie op grond van geloofsovertuiging, uiterlijk of handicap. Het discriminerende gedrag kan te maken hebben met de invloeden die jongeren op elkaar uitoefenen. Wanneer een jongere nauwelijks iets over een bepaald persoon weet kan hij snel meegaan in wat andere erover zeggen en vinden. Uit onderzoek is gebleken dat mensen automatisch anderen mensen categoriseren, waardoor een in- en outgroup ontstaat. Wanneer je niet bij een bepaalde cultuur hoort door bijvoorbeeld uiterlijke kenmerken kan je zeggen dat je tot de outgroup behoort. En doordat je weinig van een persoon af weet kan dit leiden tot het vormen van vooroordelen. Op basis van deze vooroordelen kan het uitvoeren van een discriminerende handeling voor een jongere erg verleidelijk worden. Discriminatie op bovengenoemde gronden kan dus ontstaan omdat een jongere te weinig weet van een persoon. Een verklaring zou kunnen zijn dat mensen met andere kenmerken als jij, gevoelens van onzekerheid kunnen oproepen. Je weet het niet te plaatsen.. en dit is onbehagelijk. Om deze gevoelens te compenseren gaan jongeren soms juist negatief gedrag ten opzichte van die anderen vertonen. En dan is het prettig als dit onbekende personen blijven. Dus vooral niet te veel van die personen weten.

4.3.4 Topic reactie(s) op situatie

Resultaten

De reacties op de situaties waren uiteenlopend. Sommige respondenten werden boos en anderen konden op het moment van de situatie zich verbaal niet uiten waardoor ze dichtklapten. Daarnaast reageren veel respondenten op de situatie door te schelden. Bij veel respondenten is er een combinatie van boos worden en uitschelden. Opvallend is dat ondanks dat de respondent wordt gediscrimineerd hij de situatie alsnog kan negeren. Voorbeelden die worden gegeven zijn weglopen en weggijken. De overige reacties die worden genoemd zijn verdrietig worden, zoeken naar een positieve oplossing en schuldgevoel ervaren.

Citaat: 'Zo, ja ik was echt wel boos maar ja dat zei ik net ook al, ik klapte gewoon een beetje dicht. Het ging zo snel en ik had het niet verwacht. Maar daarna was ik echt wel boos en ik snapte het gewoon niet'.

Analyse

Uit de resultaten is gebleken dat de jongeren als reactie op de situatie boos worden en schelden. Dit zijn kenmerken van het copingmechanisme. In het copingmechanisme wordt onderscheid gemaakt tussen twee handelingen, waarbij je in eerste plaats afvraagt 'wat is er

aan de hand?’ en als tweede ‘wat ga ik ermee doen?’. Daarnaast gaan sommige respondenten doelbewust de situatie uit de weg. Dit kan door middel van het weg rationaliseren van kritieken. Dit is een negatieve manier van coping en niet effectief. Je ziet ook dat als een discriminatiesituatie zich voordoet respondenten de effectieve manier van coping hanteren. Hierbij maken ze gebruik van hun positieve kanten. De manier waarop ze dit doen is bijvoorbeeld een positieve oplossing voor de situatie die ze hebben meegemaakt te bedenken.

4.3.5 Topic groepsdruk

Resultaten

Tijdens de discriminatiesituatie zijn er in bijna alle gevallen omstanders aanwezig, zowel onbekenden als bekenden. Wanneer er in een groep werd gediscrimineerd heeft de respondent te maken met zowel omstanders als medestanders. In de groep van medestanders was er vrijwel altijd een leider aanwezig. De leider werd door de respondenten gekenmerkt doordat hij het initiatief nam tot discrimineren, meestal aan het woord was en door anderen als populair wordt gezien. Meer dan de helft van de respondenten ervaren erbij willen horen als groepsdruk.

Citaat: ‘Ja, en dat ze stoer moeten doen voor hun vrienden en al. Want anders hoor je er gewoon niet bij’.

Analyse

Ook in ons onderzoek is de groepsdruk niet ontzien gebleven. In de meeste gevallen is er altijd druk van een groep en jongeren zijn daar vatbaar voor. Bij onze respondenten is er tijdens de interviews duidelijk verteld dat ze dachten dat omstanders dit gedrag vertoonden omdat de hele groep dat doet en ze niet buiten de boot wilden vallen. Er is dan een leider aanwezig. Voor veel jongeren is het belangrijk wat de groep zegt. Groepsdruk kan zowel in positieve als in negatieve zin plaatsvinden en kan te maken hebben met opvattingen over bepaalde onderwerpen, voorkeuren voor muziek en kleding, de kijk op het leven, en ook over het gebruik van sociale netwerken. Op zich is er niks mis met groepsdruk zolang jongeren voor hun eigen mening durven uit te komen. De mening kan soms haaks staan op de groepsnorm, maar zorgt ervoor dat een jongere zijn eigen identiteit kan creëren.

4.3.6 Topic verwerking

Resultaten

De meeste respondenten vinden het prettig om met anderen over de situatie te praten. De persoon met wie zij de ervaring delen varieert van vrienden tot familieleden, zoals ouders of broers en zussen. De relatie met deze personen maakt dat de respondent de ervaring wil delen. Daarnaast geeft iets minder dan de helft van de respondenten aan zich na de situatie terug te trekken, door alleen op hun kamer te willen zijn en er niet meer over willen praten. Deze vorm van verwerking is voor deze respondenten voldoende. De overige manieren van verwerking door de respondenten was zelf actie ondernemen en de situatie vergeten.

Citaat: ‘Ik heb er gewoon niet zo veel mee gedaan. Ik was slimmer en hun waren jaloers’.

Citaat: 'Ik ga dan naar buiten en als ik weer thuis ben ga ik even op mijn kamer zitten'.

Analyse

Over het algemeen komt het sterk naar boven dat de jongeren met elkaar praten. Uit onderzoek is gebleken dat praten een manier van verwerking is waarbij de emoties kunnen worden geuit. Door erover te praten met familie of vrienden is een discriminatiesituatie goed te verwerken. Hierna kan de situatie door de jongeren worden gerelativeerd. Daarnaast kan praten helpen om duidelijk te krijgen wat er precies is gebeurd zodat een oplossing gezocht kan worden. Meestal wordt met familie en vrienden over de situatie gesproken, omdat de vertrouwensband hier al aanwezig is.

4.3.7 Topic ADB Zeeland

Resultaten

Bijna alle respondenten zijn niet bekend met ADB. Drie van de twintig respondenten zijn wel bekend met ADB.

Analyse

Veel jongeren weten niet dat ADB bestaat. Een aantal jongeren zegt het spotje op televisie wel eens te hebben gezien, maar dat er geen duidelijke link met ADB te zien is en dat je daar dus discriminatie kunt melden. Het feit dat zo veel jongeren niet bekend zijn met ADB kan te maken hebben met de cognitieve ontwikkeling in de adolescentie. In tegenstelling tot wat Kohnstamm (2009) in zijn literatuur vermeld zijn jongeren in deze periode bezig met het ontwikkelen van hun persoonlijkheid en houden zich meer bezig met de vriendengroep waar ze deel uit maken. Wanneer een jongere te maken heeft met discriminatie wordt dit als niet zo erg ervaren waardoor hulp zoeken mogelijk wordt uitgesloten of helemaal niet aan wordt gedacht.

4.3.8 Topic belemmeringen voor het melden

Resultaten

Over het algemeen ervaren alle respondenten een belemmering om een melding te doen bij ADB. De meeste respondenten vinden de situatie niet erg genoeg om bij ADB te melden. Anderen lossen het liever zelf op door het te melden bij personen die er op dat moment iets aan kunnen doen, zoals leraren, ouders en een leidinggevende. Overige belemmeringen zijn schaamtegevoelens, privacy redenen, afstand naar Goes en tijdgebrek.

Citaat: 'Zelf zou ik nooit een melding doen als het om zoiets zou gaan. Ik heb daar gewoon geen zin in en los het liever zelf op'.

Analyse

Uit de interviews is gebleken dat leeftijd invloed heeft op de belevingen van de situaties. De jongere respondenten willen niet te lang stilstaan bij een vervelende gebeurtenis. Hun aandacht wordt meer getrokken door hobby's en of activiteiten. Ze houden zich nog niet bezig met de serieuze dingen. Daarnaast worden ze door hun leeftijd beperkt in hun vermogen om te melden. Dit kan te maken hebben met schaamtegevoelens, afstand en

vervoer. De oudere respondenten zitten in de fase van ontwikkeling naar adolescentie. Het verstandelijk vermogen kan meer aan. Voorheen waren zij niet bewust van zaken die niet direct zichtbaar waren of gebeurtenissen die zij niet zelf ervaren. In deze fase wordt er bij stilgestaan, over nagedacht en zelfs inhoudelijke interesse voor getoond. De oudere respondenten zijn meer in staat om over de situatie na te denken. Daarbij maken zij gebruik van oplossend vermogen, om met de situatie om te gaan. De overige respondenten wisten niet zeker of er sprake was van discriminatie. De onduidelijkheid over wat onder discriminatie valt, kan ook invloed hebben op het niet-meld gedrag van de respondenten.

4.3.9 Topic ideeën

Resultaten

Om jongeren te stimuleren een melding te doen bij ADB vindt bijna de helft van de respondenten dat meer reclame via media nodig is. Andere manieren van stimuleren tot melden zijn voorlichting geven op scholen, activiteiten koppelen aan een informatiebijeenkomst, een vertrouwenspersoon aanwijzen op school en gebruik maken van een sociaal netwerk, zoals facebook en hyves. Middelen die worden genoemd voor het melden van discriminatie zijn e-mail, sms, anonieme tiplijn, chat programma en een digitaal formulier.

Citaat: 'Ik denk dat het helpt als ze langs scholen gaan om allemaal informatie te geven over wat ze doen. Misschien kunnen ze dit ook door middel van een activiteit doen, bijvoorbeeld op een grasveld waar je verschillende activiteiten kan doen. Dat trekt mij altijd aan en ik denk andere jongeren ook'.

Analyse

De respondenten geven aan op verschillende manieren voorlichting te willen krijgen op school, zodat zij bekend worden met ADB en met het begrip discriminatie. Op deze manier krijgen zij meer feitelijke kennis over bijvoorbeeld de verschillende discriminatiegronden. Hierdoor wordt discriminatie sneller herkenbaar en kan er wat aan gedaan worden. De respondenten geven aan dat ze door een drempelvrees en het niet duidelijk kunnen definiëren om welk soort discriminatie het gaat, worden gehinderd om de eerste melding van discriminatie te doen. Via een digitale weg neemt zowel de vrees als hun twijfels over wel of niet discriminatie af en kunnen ze hierdoor makkelijker een anonieme melding van discriminatie doen.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

In dit afsluitend hoofdstuk worden alle resultaten gecombineerd om de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek te presenteren. In paragraaf 6.1 wordt eerst antwoord gegeven op de deelvragen. De conclusies in paragraaf 6.2 vormen samen de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag van het onderzoek. In paragraaf 6.3 worden vervolgens aanbevelingen gedaan om de bekendheid van ADB te vergroten en de dienstverlening te verbeteren. Tenslotte wordt in paragraaf 6.4 feedback gegeven door de opdrachtgever over het uitgevoerde onderzoek.

Voor het onderzoek van Anti Discriminatie Bureau Zeeland hebben wij interviews gehouden met jongeren van 12 tot 18 jaar. Op deze wijze hebben wij inzicht gekregen in de beleving van deze doelgroep.

5.2 Beantwoording centrale onderzoeksvraag

Centrale onderzoeksvraag

Hoe zien de situaties eruit waarin Zeeuwse jongeren te maken krijgen met discriminatie en wat kan het Anti Discriminatie Bureau Zeeland voor deze jongeren betekenen?

Onder de Zeeuwse jongeren die wij hebben geïnterviewd komt discriminatie het meest voor tijdens vrijetijdsbesteding, op school, tijdens werk en sport. De meest voorkomende gronden waarop de jongeren worden gediscrimineerd zijn kleding, uiterlijk, afkomst, huidskleur en handicap.

De manier waarop jongeren met de situatie omgaan is qua leeftijd verschillend. De jongere respondenten in de leeftijdscategorie 12 tot 14 jaar willen niet te lang stil staan bij een vervelende gebeurtenis. De respondenten in de leeftijdscategorie 15 tot 18 jaar zijn meer in staat om over de situatie na te denken. Na afloop van de discriminatiesituatie hebben veel jongeren behoefte om hierover in gesprek te gaan met mensen uit de eigen omgeving, bijvoorbeeld familie, vrienden, kennissen en leraren. Daarnaast zijn er jongeren die de situatie zo snel mogelijk willen vergeten en het aan niemand vertellen.

Over het algemeen zijn de respondenten niet bekend met ADB. In de meeste gevallen vinden ze de situatie niet erg genoeg om te melden. De respondenten geven aan op verschillende manieren voorlichting te willen krijgen op school, zodat zij bekend worden met ADB en met het begrip discriminatie. Op deze manier krijgen zij meer feitelijke kennis over bijvoorbeeld de discriminatiegronden.

5.3 Beantwoording deelvragen

1. Op welke gronden worden de jongeren gediscrimineerd?

De meeste jongeren worden op grond van kleding, uiterlijk, afkomst, huidskleur en handicap gediscrimineerd. Door het categoriseren van mensen ontstaan verschillende groepen waar men vervolgens op wordt gekenmerkt door uiterlijke eigenschappen. Onwetendheid bij de

jongeren leidt tot vooroordelen van een bepaalde groep. Discriminatie op bovengenoemde gronden kan dus ontstaan omdat een jongere te weinig weet van een persoon.

2. Hoe gaan jongeren die gediscrimineerd worden hier mee om?

Jongeren gaan op verschillende manieren met discriminatie om. De leeftijd van de jongeren speelt een rol bij de verwerking van discriminatie. De respondenten in de leeftijdscategorie 12 tot 14 jaar geeft aan de situatie te negeren. Ze wisten niet precies of het discriminatie was of ze vonden de situatie niet erg genoeg. Ook oudere respondenten negeren de situatie, omdat zij van mening zijn dat dit de beste oplossing is voor het slachtoffer. De jongere respondenten willen niet te lang stil staan bij een vervelende gebeurtenis. Hun aandacht wordt meer getrokken door hobby's en of activiteiten. De respondenten in de leeftijdscategorie 15 tot 18 jaar zijn meer in staat om over de situatie na te denken. Daarbij maken zij gebruik van oplossend vermogen, om met de situatie om te gaan. Deze respondenten ondernemen zelf actie, wat een positieve of een negatieve wending kan hebben. Een positieve actie kan zijn de situatie te melden. Bij andere gevallen uiten slachtoffers zich door terug te schelden. Emoties die hierbij spelen zijn wisselend van kwaadheid, verdriet en schuldgevoelens. De oudere respondenten uiten meer hun kwaadheid op het moment van de situatie zelf door te schelden. Bij alle respondenten komen er emoties naar boven. Sommige respondenten kunnen zich op het moment van de situatie niet verbaal uiten waardoor ze dichtklappen. Anderen ervaren een schuldgevoel, omdat zij als omstander het slachtoffer niet kunnen helpen.

3. Aan welke ondersteuning hebben jongeren behoefte na een discriminatie ervaring?

De meeste jongeren hebben na de discriminatie situatie behoefte om het met iemand te bespreken die ze vertrouwen. De personen met wie zij dit bespreekbaar maken zijn ouders, broer, zus of leraren op school. De respondenten vinden het prettig om met anderen over de situatie te praten. Ze ervaren praten als een verwerking. De relatie met deze personen maakt dat de respondent de ervaring wil delen, omdat hier al een vertrouwensband aanwezig is. Door erover te praten, kunnen de respondenten hun emoties bij anderen kwijt. Daarnaast kan praten helpen om duidelijk te krijgen wat er precies is gebeurd zodat een oplossing gezocht kan worden. De overige respondenten trekken zich terug en deze vorm van verwerking is voor hun voldoende.

Wanneer de situatie in groepsverband plaatsvindt wordt de situatie vaak nabesproken in een vriendengroep. Vaak is dit om het verhaal kwijt te kunnen, maar ook voor verandering van de situatie. Wanneer de situatie met een leraar werd besproken, was dit in de hoop dat de persoon die discrimineerde werd aangesproken en iets aan de situatie wordt gedaan. Daarnaast zijn er ook jongeren die de situatie zo snel mogelijk willen vergeten en het aan niemand vertellen. Deze jongeren trekken zich vaak terug op hun kamer of zoeken afleiding in iets anders, bijvoorbeeld buiten spelen. De behoeftes van de jongeren zijn divers en verschillen per persoon. Over het algemeen zijn er twee uitgangspunten, de situatie bespreken of de situatie zo snel mogelijk willen vergeten.

4. Zijn de jongeren bekend met het Antidiscriminatiebureau Zeeland en ervaren zij een drempel om te melden?

De jongeren zijn over het algemeen niet bekend met ADB en vinden het in de meeste gevallen niet nodig om te melden. Over het algemeen ervaren alle respondenten een

belemmering om een melding te doen bij ADB. De meeste respondenten vinden de situatie niet erg genoeg om bij ADB te melden. Anderen lossen het liever zelf op door het te melden bij personen die er op dat moment iets aan kunnen doen, zoals leraren, ouders en een leidinggevende. Overige belemmeringen zijn schaamtegevoelens, privacy redenen, afstand naar Goes en tijdsgebrek.

5.4 Conclusies

5.4.1 Definitie discriminatie

Na afloop van de interviews is gebleken dat onze visie en ideeën over de betekenis van discriminatie, namelijk dat er verwarring zou kunnen ontstaan over wel of geen discriminatie, daadwerkelijk overeenkomt met de gedachtegang van de respondenten. Hieruit kunnen we concluderen dat het woord discriminatie voor jongeren tussen 12 en 18 jaar een vaag begrip is. Hier kan aandacht aan worden besteed, zodat situaties waarin discriminatie voorkomt herkenbaarder wordt voor jongeren.

5.4.2 Situatie

Discriminatie komt overal voor. Uit de interviews is gebleken dat sociale controle geen invloed heeft op de plaats waar de discriminatie situatie voorkomt. Er zijn meerdere redenen waarom jongeren geen actie ondernemen na een discriminatie situatie. In situaties waarin sprake is van groepsverband heeft de leider invloed op het gedrag van de medestanders. De medestanders doen mee met de discriminerende handeling of kijken toe hoe het slachtoffer gediscrimineerd wordt.

5.4.3 Verwerking

Uit het onderzoek kunnen we concluderen dat de meeste jongeren behoefte hebben om over de discriminatie situatie te praten met anderen uit hun directe omgeving. Op die manier krijgen zij de mogelijkheid om de gebeurtenis beter te verwerken.

5.4.4 Belemmeringen voor het melden

De meest voorkomende belemmering is dat de meeste jongeren de situatie niet erg genoeg vinden en het daarom niet willen melden. De onduidelijkheid over het begrip discriminatie speelt hierbij een rol, met name wat wel of niet onder discriminatie valt. Bijvoorbeeld in situaties waarin pesten werd genoemd kan er door veel jongeren geen link worden gelegd met discriminatie. Dit beïnvloed het meldgedrag van de jongere. Ten tweede kunnen we concluderen dat jongeren niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden om te melden. De manier waarop bij ADB gemeld kan worden is bij de meeste jongeren niet bekend en maakt dat ze een melding uitsluiten.

5.5 Aanbevelingen

De aanbevelingen vloeien voort uit de afgenomen interviews en bestudeerde literatuur. De respondenten stellen het op prijs als er meer aandacht wordt besteed aan het onderwerp discriminatie. ADB kan Zeeuwse jongeren door middel van voorlichting op verschillende scholen informatie geven. Hierin kunnen onderwerpen aan bod komen zoals wat onder discriminatie wordt verstaan, de werkwijze van ADB, meldprocedure en wat er vervolgens met de melding wordt gedaan.

Daarnaast kan de bekendheid worden vergroot door de sociale media, bijvoorbeeld via Facebook, Hyves of MSN. Het bestaande logo van ADB is niet herkenbaar onder de respondenten. Bijvoorbeeld in de reclame over discriminatie is niet te zien dat ADB hierin een rol speelt. Een duidelijk logo van ADB kan een belangrijke rol spelen in het meldgedrag van jongeren. Hierdoor kunnen jongeren in één opslag zien hoe en waar ze in contact kunnen komen met ADB. Het meldgedrag kan worden bevorderd door een algemeen (gratis) nummer. De laatste tijd is te zien dat er een trend ontstaat in contact maken met instanties via een hulplijn. Dit is laagdrempelig en kan een uitlaatklep voor de jongere zijn om het verhaal anoniem kwijt te kunnen.

Voor ADB kan het effectief zijn om outreachend te werken. Dit kan door middel van het organiseren van een spreekuur op verschillende openbare locaties. Hierin kunnen jongeren hun vragen stellen, informatie en advies inwinnen en een melding doen. Bijvoorbeeld in buurthuizen, bibliotheek, gemeentehuis, sportvereniging en winkelcentra. Tenslotte kan het organiseren van een activiteit in buurten en wijken zorgen voor betrokkenheid en aandacht onder de jongeren in een ongedwongen sfeer.

5.6 Feedback van de opdrachtgever

Lof, lof en nog eens lof. Driemaal een compliment voor opzet, uitvoering en uitwerking van dit onderzoek. Het is geen makkelijke opgave om een 'lastig' onderwerp als discriminatie bespreekbaar te maken, maar de studenten hebben dit heel goed gedaan. Ik ben onder de indruk van de literatuuranalyse, de manier van onderzoek en de resultaten. Tijdens het lezen van de (geanonimiseerde) interviews was ik erg onder de indruk van de manier van interviewen door de studenten: zij wisten elke respondent het gevoel van veiligheid te geven zodat zij bereid waren hun verhaal te vertellen. Uit de interviews blijkt dat zij in staat zijn om met respect en zonder oordeel te kunnen luisteren.

Het onderzoek heeft mij meer inzicht gegeven in de leefwereld van jongeren en geeft mij veel aanknopingspunten voor de campagne. Belangrijke conclusies voor mij zijn het verschil in coping per leeftijdsgroep en de onduidelijkheid over het begrip discriminatie. Ook ben ik erg blij om te lezen dat een deel van de jongeren zelf in staat is om discriminatiesituaties op te lossen. Dit is goed en dit moeten wij ook blijven stimuleren. De verschillende copingstrategieën en het fenomeen groepsdruk zijn thema's die wij meer in onze voorlichting op scholen naar voren kunnen brengen.

Een volgende optie is dat wij vertrouwenspersonen uit de directe omgeving van jongeren betrekken bij de ondersteuning. Hierbij is het organiseren van een spreekuur op verschillende openbare locaties een interessante mogelijkheid. Of het praktisch haalbaar is, weet ik niet. Wij zijn een klein bureau met 2 fte. Wij kunnen wellicht wel intermediairen: leraren, vertrouwenspersonen op scholen, jongerenwerkers etc trainen/voorlichten. Bijvoorbeeld op het gebied van:

- Signaleren van discriminatie
- Discriminatie bespreekbaar maken
- Reageren op discriminerende opmerkingen of discriminerend gedrag
- Doorverwijzen naar ADB Zeeland

Daarnaast kunnen scholen investeren in een veilig schoolklimaat waarbij leerlingen en docenten afspraken maken over gedragscodes en elkaar daar ook op leren aanspreken. In de praktijk blijkt dat leraren die een rolmodel zijn ook eerder over deze zaken in vertrouwen worden genomen. Misschien is het ook een optie om bovenstaande vaardigheden op te nemen in de opleiding voor docent of onderwijzer op een basisschool.

Onduidelijkheid over het begrip discriminatie speelt ook bij volwassenen. Dus dit is herkenbaar, waar het om gaat is dat wij als bureau duidelijk moeten maken dat alle ervaren discriminatie bij ons gemeld kan worden en wat er dan met deze melding wordt gedaan; wat kunnen jongeren zelf doen en welke ondersteuning kunnen wij bieden? Bij de campagne ga ik de voorbeelden uit de interviews op basis van deze thema's uitwerken. Ook zal ik aandacht besteden aan het bespreekbaar maken van de belemmeringen voor het melden en gebruik maken van bijvoorbeeld sociale media. Een anonieme hulplijn is ook een goed idee. In ieder geval is mij duidelijk geworden dat wij moeten zorgen voor laagdrempelige toegankelijke communicatiemiddelen en een voor Zeeuwse jongeren herkenbaar gezicht. Een nieuwe uitdaging die ik graag aan ga.

Kortom, studenten heel erg bedankt voor jullie inzet en ik bedank jullie en Petra de Bil voor de prettige en inspirerende samenwerking.

Leonie Ernst, 9 mei 2011

Literatuurlijst

Aronson, E., Fried, C. B., & Good, C. (2001). *Reducing the effects of stereotype threat on African American college students by shaping theories of intelligence*. *Journal of Experimental Social Psychology*, 1-13.

Aronson, E. (2007). *Sociale psychologie*. Amsterdam: Pearson Education Benelux B.V.

Baarda, D.B. Goede, M.P.M. de, & Teunissen, J. (2005) *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters Noordhoff bv.

Berreby, D. (2005). *Us and them*. New York: Little, Brown and Company.

Breeuwsma, G. (2005). *De constructie van de levensloop*. Amsterdam: Boom

Broek, L. van den (2003). *Gein, ongein, pesten*. Soest: Nelissen.

Dooren, M.I.(2002). *Inleiding van de mensenrechten*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Keyl, C. (2004). *De kleur van succes*. Vianen/Antwerpen: The house of Books

Kohnstamm, R.(2009). *Kleine ontwikkelingspsychologie III de puberjaren*, Houten: BohnStafleu van Loghum.

Nieuwboer, J.W. (2008). *Gelijk of ongelijk ?*. Den Haag: Sdu uitgevers.

Nobben, T. , Yesilgoz B. &Korf, D.J. (2006). *Van Allah tot Prada*. Rotterdam: Uitgeverij Ger Guijs.

Plug, J.(2008). *Respect voor verschil: arbeid, diversiteit en gelijke behandeling*, Soest: Nelissen.

Rosens, N. (2006). *Labeltheorie*. *Psychologie Magazine*, 49, 56-60. Tilburg: Uitgeverij Zwijnsen.

Veldboer, L., Duyvendak, J.W. & Bouw, C. (2007). *De mixfactor: integratie en segregatie in Nederland*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Zevenhuizen, M. (2002). *Vooroordelen en discriminatie*. *Quest*, 7, 22-27. 's-Hertogenbosch: Malmberg uitgeverij.

BIJLAGE 1 RESULTATEN EN ANALYSE VOORONDERZOEK

Op de vraag (1) 'heb je wel eens een discriminatie situatie meegemaakt?' antwoord

61 van de 75 respondenten ja

14 van de 75 respondenten nee

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
ja	24	12	25	61
nee	1	13	0	14

Op de vraag (2) 'op welke discriminatiegrond(en) werd er gediscrimineerd?' antwoord

32 van de 75 respondenten kleding en/of uiterlijk

17 van de 75 respondenten huidskleur

13 van de 75 respondenten geloof

	VWO 3	VWO 3 TT	MBO 2	Totaal
kleding en/of uiterlijk	18	8	6	32
huidskleur	8	5	4	17
geloof	7	3	3	13
leeftijd	5	6	1	12
lichamelijke handicap of chronische ziekte	5	3	4	12
seksuele geaardheid	4	3	0	7
geslacht (m/v)	2	0	5	7
geboorteland van mij of mijn (groot) ouders	3	1	2	6
politieke overtuiging	1	0	0	1
anders, namelijk	0	0	0	0

Resultaten

De meeste respondenten geven aan dat er gediscrimineerd wordt op kleding en/of uiterlijk.

Als je de drie scholen vergelijkt, komt deze discriminatiegrond het meeste voor. Daarnaast ervaren de respondenten een situatie, waarbij er gediscrimineerd wordt op huidskleur en geloof.

Analyse

Uit het vooronderzoek is gebleken dat de respondenten van VWO 3 een situatie hebben meegemaakt, waarbij er het meest gediscrimineerd werd op kleding en/of uiterlijk. Dit kwam minder voor bij de overige scholen. Gezien de leeftijd van de respondenten, wordt er in de puberteit veel aandacht besteedt aan kleding en uiterlijk. Op middelbare scholen is er sprake van subculturen. Er worden groepjes gevormd die zich kenmerken door bepaalde kleding te dragen. Op die leeftijd wil je als individu bij een groep horen. Daarbij kan je als individu buiten de boot vallen en geen aansluiting vinden binnen een groep.

Op de vraag (3) 'waar discriminatie voor kwam' antwoord
 26 van de 75 respondenten studie-schoolopleiding
 15 van de 75 respondenten buurt of op straat

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
studie-schoolopleiding	15	8	3	27
buurt of straat	9	6	0	15
werk	0	1	7	8
solliciteren	1	0	7	8
sport	3	3	2	8
anders	6	1	0	7
uitgaansgelegenheden	0	3	3	6
(overheids)diensten	0	0	2	2
winkelen	0	1	1	2

Resultaten

De meeste respondenten geven aan dat ze tijdens de studie en/of schoolopleiding situaties hebben meegemaakt waarbij er werd gediscrimineerd. Daarnaast ervaren de overige respondenten een discriminatie situatie in de buurt of op straat.

Analyse

Uit het vooronderzoek is gebleken dat de meeste respondenten op school een discriminatie situatie ervaren. Sociale controle kan hierbij een rol spelen. Sociale controle heeft betrekking op het gedrag van jongeren die met elkaar verbonden zijn. Er wordt verwacht dat mensen zich aanpassen aan gedrag dat van hen in de groep verwacht wordt. Het gedrag in groepen wordt bepaald door sociale normen. In dit geval houden de daders geen rekening met scholieren en de sociale controle heeft geen invloed op hun gedrag. Het kan zijn dat slachtoffers oftewel de jongeren het niet melden bij de desbetreffende persoon, die dit afwijkend gedrag afkeurt en het corrigeert door middel van straf.

Op de vraag (4) 'om wat voor discriminerende behandeling het ging' antwoord
 30 van de 75 respondenten discriminerende opmerkingen/schelden
 19 van de 75 respondenten treiteren/pesten
 19 van de 75 respondenten niet als gelijkwaardig behandelen

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
discriminerende opmerkingen/schelden	18	9	3	30
niet als gelijkwaardig behandelen	3	5	11	19
treiteren/pesten	11	8	0	19
contact vermijden	4	4	6	14
eigendom	2	1	2	5
lichamelijk geweld	1	1	1	3
beschadiging en/of bekladding van privé	0	0	1	1
discriminerende teksten op muren e.d.	0	0	1	1
bedreiging	0	0	0	0
discriminerende uitingen in media	0	0	0	0
anders	0	0	0	0

Resultaten

Uit het vooronderzoek is gebleken dat de meeste respondenten een discriminatie situatie ervaren, waarbij er discriminerende opmerkingen werden gemaakt of uitingen werden gedaan door middel van scheldwoorden. Daarnaast gaat het om treiteren/pesten of dat respondenten niet als gelijkwaardig worden behandeld.

Analyse

De respondenten geven aan dat er tijdens een discriminatie situatie wordt gescholden of discriminerende opmerkingen worden gemaakt. De jongeren hebben de leeftijd waarbij verbale en non-verbale taal een belangrijke rol speelt in de communicatie. De jongeren kunnen zich beter verwoorden en uiten zich door middel van verbale communicatie. Door de manier van praten kan je een boodschap op verschillende manieren overbrengen. Door middel van toon en stemgebruik kan je woorden bekrachtigen. Een boodschap kan dan voor een ander erg confronterend en kwetsend over komen.

Op de vraag (5) 'of dit ergens wordt gemeld' antwoord
 55 van de 75 respondenten nee
 14 van de 75 respondenten ja, bij een andere instelling of persoon

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
nee	20	12	23	55
ja, bij een andere instelling of persoon	5	7	2	14
ja, bij een meldpunt voor discriminatie	0	0	0	0
ja, bij de politie	0	0	0	0

Op de vraag (6) 'waarom het niet gemeld wordt' antwoord
 22 van de 75 respondenten niet belangrijk genoeg
 11 van 75 respondenten niet zeker wisten of het discriminatie was
 9 van de 75 respondenten die het zelf oplossen

	VWO 3	VWO 3 tt	MBO 2	Totaal
ik vond het niet belangrijk genoeg	7	5	10	22
ik ben er zeker van dat het discriminatie was	5	4	2	11
ik heb het zelf opgelost	4	2	3	9
melden helpt niet	2	3	1	6
anders	4	2	0	6
ik wil er geen aandacht aan schenken	0	0	4	4
ik weet niet waar ik zoiets kan melden	4	0	0	4
ik weet het niet / ik wil het niet zeggen	0	4	0	4
het kost me te veel tijd en moeite om het te melden	0	0	3	3
ik ben bang voor de gevolgen als ik het meld	0	0	0	0

Resultaten

Uit het vooronderzoek is gebleken dat de meeste respondenten de situatie niet belangrijk genoeg vonden om discriminatie te melden. Door in gesprek te gaan met leerlingen van verschillende scholen, is tijdens het afnemen van de enquête opgevallen dat leeftijd hierbij een rol speelt. De belevingen zijn voor iedereen verschillend. De categorie 12 tot 15-jarige geven aan niet meer aan de situatie te willen denken. In hun beleving vonden ze de situatie niet belangrijk genoeg. Daarnaast wisten de overige respondenten niet zeker of er sprake was van discriminatie. Anderen zochten zelf naar een oplossing.

Analyse

Tijdens het afnemen van enquêtes op verschillende scholen, werd er opgemerkt dat leeftijd invloed heeft op de belevingen van de situaties. De jongere respondenten zowel op regulier of speciaal onderwijs willen niet te lang stil staan bij een vervelende gebeurtenis. Hun aandacht wordt meer getrokken door hobby's en of activiteiten. Ze houden zich nog niet bezig met de serieuze dingen. Daarnaast worden ze door hun leeftijd beperkt in hun vermogen om te melden, gezien afstand, vervoer en hun onwetendheid over de manier van melden. De oudere respondenten zitten in de fase van ontwikkeling naar adolescentie. Het verstandelijk vermogen kan meer aan. Voorheen waren zij niet bewust van zaken die niet direct zichtbaar waren of gebeurtenissen die zij niet zelf ervaren. In deze fase wordt er bij stilgestaan, over nagedacht en zelfs inhoudelijke interesse voor getoond. De oudere respondenten zijn meer in staat om over de situatie na te denken. Daarbij maken zij gebruik van oplossend vermogen, om met de situatie om te gaan. De overige respondenten wisten niet zeker of er sprake was van discriminatie. De leerlingen van het speciaal onderwijs hadden hier ook moeite mee. Door middel van voorbeelden, stelden ze de vraag of het een vorm van discriminatie is. Deze onduidelijkheid wat onder discriminatie valt, kan ook invloed hebben op het niet-meld gedrag van de respondenten.

Ideeën respondenten

een beloning uitreiken wanneer de melding klopt.
anoniem melden
boetes geven
gratis anoniem nummer (meldlijn)
op laten pakken
meer reclame via radio, televisie, posters, folders bij sportclubs en scholen
op het bureau iemand die per discriminatie soort veel weet
via school, mentoren en andere helpende kunnen het melden
via het internet (anoniem)
voorlichting geven over het bureau en discriminatie op scholen
vertrouwenspersoon op school waar je discriminatie kan melden
flyer op school met telefoonnummer en locatie in Zeeland
discriminatie bespreken in de klas
naar een nummer smsen en op die manier melden

BIJLAGE 2 RESULTATEN SPECIAAL BASISONDERWIJS

1. Heb jij zelf een situatie meegemaakt, waarbij je werd gediscrimineerd?

	speciaal onderwijs
ja	13
nee	6

2. Waarom denk je dat het discriminatie was?

	speciaal onderwijs
gehandicapt	9
speciale school	6
anders	3
uiterlijk	2
kleding	1
geloof	1
leeftijd	0
huidskleur	0
geslacht	0

3. Op welke plek werd je gediscrimineerd?

	speciaal onderwijs
buurt of straat	9
school	5
anders	2
feestje	1
sporten	0
winkelen	0

4. Hoe werd je gediscrimineerd?

	speciaal onderwijs
vervelende opmerkingen	10
uitlachen	5
opmerkingen/scheldwoorden	4
pesten	3
schoppen en slaan	3
anders	2
duwen	1
discriminerende teksten	1
bedreigen	0
spullen vernielen	0

5. Praat je met anderen erover als deze vervelende dingen gebeuren?

	speciaal onderwijs
ja	8
nee	5

6. Met wie praat je erover?

	speciaal onderwijs
ouders	7
vrienden	3
familie	2
juf of meester	1
anders	0

7. Waarom zou je niet met anderen willen praten als je gediscrimineerd werd?

	speciaal onderwijs
geen zin	4
niet aan willen denken	4
praten helpt niet	3
ik weet het niet/ik wil het niet zeggen	2
geen reden	1
anders	1
geen tijd	0
bang	0
niet zeker of het discriminatie was	0
zelf idee/oplossing gevonden	0

8. Wat vond je van deze vragen?

	speciaal onderwijs
goed te doen	8
best moeilijk	2

BIJLAGE 3 RESULTATEN EN ANALYSE HOOFDONDERZOEK

5.3.1 *Topic discriminatie*

Resultaten

Op de vraag 'wat versta je onder discriminatie' benoemt
15 van de 20 respondenten de meest bekende discriminatiegronden (ras, geloof, huidskleur)
6 van de 20 respondenten dat zij uitschelden associëren met discriminatie;
5 van de 20 respondenten pesten;
5 van de 20 respondenten anders behandelen.

5.3.2 *Topic situatie*

Resultaten

Op de vraag 'in welke situatie heb je te maken gehad met discriminatie' antwoord
6 van de 20 respondenten de situatie in hun vrije tijd te hebben meegemaakt;
5 van de 20 respondenten de situatie op school te hebben meegemaakt;
4 van de 20 respondenten de situatie tijdens hun werk te hebben meegemaakt;
4 van de 20 respondenten de situatie tijdens sport te hebben meegemaakt.

5.3.3 *Topic discriminatie gronden*

Resultaten

Aan de hand van doorvragen werd duidelijk dat
7 van de 20 respondenten werden gediscrimineerd op grond van afkomst;
6 van de 20 respondenten werden gediscrimineerd op grond van huidskleur;
4 van de 20 respondenten werden gediscrimineerd op grond van geloofsovertuiging;
3 van de 20 respondenten werden gediscrimineerd op grond van uiterlijk;
3 van de 20 respondenten werden gediscrimineerd op grond van handicap.

5.3.4 *Topic reactie(s) op situatie*

Resultaten

Op de vraag 'hoe reageerde jij en/of anderen op de situatie'
18 van de 20 respondenten werd boos;
11 van de 20 respondenten uiten zich door te schelden;
8 van de 20 respondenten negeren de situatie;
5 van de 20 respondenten werden verdrietig;
4 van de 20 respondenten klapte dicht;
4 van de 20 respondenten zochten naar een positieve oplossing;
3 van de 20 respondenten ervaren een schuldgevoel.

5.3.5 *Topic groepsdruk*

Resultaten

Op de vraag 'speelde groepsdruk een rol in de situatie' benoemt 18 van de 20 respondenten dat er omstanders aanwezig waren; 15 van de 20 respondenten ervaarde een leider als groepsdruk; 12 van de 20 respondenten ervaarde erbij willen horen als groepsdruk.

5.3.6 *Topic verwerking*

Resultaten

Op de vraag 'wat deed je na de situatie' was voor 18 van de 20 respondenten praten met anderen een verwerking; 7 van de 20 respondenten zichzelf terugtrekken een verwerking; 6 van de 20 respondenten een actie ondernemen een verwerking; 4 van de 20 respondenten de situatie vergeten een verwerking.

5.3.7 *Topic ADB Zeeland*

Resultaten

Op de vraag 'ben je bekend met het ADB' antwoord 17 van de 20 respondenten niet bekend te zijn; 3 van de 20 respondenten wel bekend te zijn.

5.3.8 *Topic belemmeringen*

Resultaten

Op de vraag 'wat ervaar je als belemmering om niet te melden' antwoord 5 van de 20 respondenten de situatie niet erg genoeg te vinden; 4 van de 20 respondenten de situatie liever zelf te willen oplossen; 3 van de 20 respondenten niet te weten hoe zij moeten melden; 2 van de 20 respondenten zich te schamen; 2 van de 20 respondenten vanwege privacy redenen; 2 van de 20 respondenten vanwege de afstand naar Goes; 2 van de 20 respondenten vanwege tijdsgebrek.

5.3.9 Topic ideeën

Resultaten

Op de vraag 'heb je nog ideeën voor het ADB om jongeren te stimuleren een melding te doen' beantwoord

9 van de 20 respondenten meer reclame via de media;

7 van de 20 respondenten langs scholen te gaan om voorlichting te geven;

2 van de 20 respondenten een activiteit aan informatie bijeenkomst te koppelen;

2 van de 20 respondenten een vertrouwenspersoon aanwijzen op school;

2 van de 20 respondenten gebruik maken van sociaal netwerk.

BIJLAGE 4 ENQUÊTE

Enquête Discriminatie

1. Heb je wel eens een discriminatiesituatie meegemaakt, zelf of als getuige? Was dat om een van onderstaande redenen? Meer dan 1 antwoord mogelijk

- a. Ja, namelijk vanwege leeftijd
- b. Ja, namelijk vanwege geloof
- c. Ja, namelijk vanwege huidskleur
- d. Ja, namelijk vanwege politieke overtuiging
- e. Ja, namelijk vanwege geslacht (m/v)
- f. Ja, namelijk vanwege seksuele geaardheid; homoseksualiteit, lesbisch, biseksueel
- g. Ja, namelijk vanwege lichamelijke handicap of chronische ziekte
- h. Ja, namelijk vanwege geboorteland van mij of mijn (groot)ouders
- i. Ja, namelijk vanwege kleding en/of uiterlijk
- j. Ja, vanwege iets anders, namelijk...
- k. Nee, ik heb geen discriminerende situatie meegemaakt. Ga naar vraag 6

2. Waar kwam dit voor? Meer dan 1 antwoord mogelijk

- a. In de buurt of op straat
- b. Op het werk
- c. Tijdens de studie- schoolopleiding
- d. Bij het solliciteren
- e. Bij (overheids)diensten (bijvoorbeeld gemeente, politie, huisarts, ziekenhuis)
- f. Bij het winkelen
- g. Bij uitgaansgelegenheden
- h. Bij sport
- i. Anders, namelijk.....

3. Om wat voor soort discriminerende behandeling ging het daarbij? Meer dan 1 antwoord mogelijk

- a. Discriminerende opmerkingen/schelden
- b. Niet als gelijkwaardig behandelen
- c. Contact vermijden
- d. Treiteren/pesten
- e. Bedreiging
- f. Beschadiging en/of bekladding van privé eigendom
- g. Lichamelijk geweld
- h. Discriminerende teksten op muren e.d.
- i. Discriminerende uitingen in kranten, tijdschriften, radio, tv enz.
- j. Anders, namelijk.....

4. Heb je dit ergens gemeld? Meer dan 1 antwoord mogelijk

- a. Ja, bij een meldpunt voor discriminatie
- b. Ja, bij de politie

- c. Ja, bij een andere instelling of persoon
- d. Nee

5. Waarom heb je het niet gemeld? Meer dan 1 antwoord mogelijk

- a. Ik vond het niet belangrijk genoeg
- b. Het kost me te veel tijd en moeite om het te melden
- c. Ik wil er geen aandacht aan schenken
- d. Ik weet niet waar ik zoiets kan melden
- e. Ik ben bang voor de gevolgen als ik het meld
- f. Melden helpt niet
- g. Ik ben er niet zeker van dat het discriminatie was
- h. Ik heb het zelf opgelost
- i. Ik weet het niet/ ik wil het niet zeggen
- j. Anders, namelijk.....

6. Heb je nog tips of ideeën om het melden van discriminatie te bevorderen?

.....
.....

BIJLAGE 5 ENQUÊTE SPECIAAL ONDERWIJS

Enquête Discriminatie

1. Heb jij zelf een situatie meegemaakt, waarbij je werd gediscrimineerd ?

- a. Ja, ga naar vraag 2
- b. Nee, ga naar vraag 9

2. Waarom denk jij dat het discriminatie was ? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.

- Dit kwam door mijn leeftijd
- Dit kwam door mijn kleding
- Omdat mijn huid een andere kleur heeft
- Omdat ik op een speciale school zit
- Omdat ik een jongen of een meisje ben
- Omdat anderen vinden dat ik er anders uit zie
- Omdat ik gehandicapt ben
- Omdat ik in God geloof
- Ik denk dat het discriminatie was, omdat

.....

3. Op welke plek werd je gediscrimineerd ? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.

- a. In de buurt of op straat
- b. Tijdens het sporten
- c. Op school
- d. Op een feestje
- e. Bij het winkelen
- f. Ik werd op een andere plek gediscrimineerd,
 namelijk.....

.....

4. Hoe werd je gediscrimineerd ? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.

- a. Er werden vervelende opmerkingen gemaakt
- b. Er werden scheldwoorden gebruikt
- c. Ik werd gepest
- d. Ik werd bedreigd
- e. Mijn spullen werden door anderen kapot gemaakt
- f. Ik werd geschopt/geslagen
- g. Ik werd geduwd
- h. Er werden vervelende/discriminerende teksten op muren geschreven
- i. Ik werd uitgelachen
- j. Ik werd op een andere manier gediscrimineerd,
 namelijk.....

.....

5. Praat je met anderen erover, als deze vervelende dingen gebeuren ? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.

- a. Ja, ga naar vraag 6
- b. Nee, ga naar vraag 7

6. Met wie praat je hierover ?

- a. Ik praat met mijn ouders
- b. Ik praat met mijn vriendjes/vriendinnetjes
- c. Ik praat met de juffrouw of meester
- d. Ik praat met mijn familie
- e. Ik praat er met iemand anders over,
namelijk.....
.....
.....

7. Waarom zou je niet met anderen willen praten, als je gediscrimineerd werd ? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.

- a. Ik heb er geen zin
- b. Ik heb hier geen tijd voor
- c. Ik wil er niet aan denken
- d. Ik weet niet waarom ik met anderen over deze vervelende gebeurtenis moet praten
- e. Ik ben bang
- f. Ik denk dat het niet helpt, als ik met anderen praat
- g. Ik weet het niet zeker of ik gediscrimineerd werd
- h. Ik hebt zelf een idee gevonden, om discriminatie op te lossen
- i. Ik weet het niet/ ik wil het niet zeggen
- j. Ik zou niet met anderen erover willen praten,
omdat.....
.....
.....
.....

8. Wat vond je van deze vragen ?

- a. Ik vond de vragen best wel moeilijk.
- b. Ik vond de vragen goed te doen.

9. Heb je nog ideeën of tips, zodat jongeren discriminatie vaker melden ?

.....
.....

BIJLAGE 6 INTERVIEWS

Interview 1

I: Hallo F.

R: Hey I.

I: Fijn dat je aan dit interview wil meewerken. Zoals je weet gaan we het over discriminatie hebben. Om niet meteen de diepte in te springen wil ik voorstellen om allebei kort iets over onszelf te vertellen. Ik ben Ilham, dat weet je al. Ik zit op de Hogeschool Zeeland in Vlissingen en doe de opleiding Social Work maatschappelijk werk en dienstverlening. Ik zit in mijn laatste jaar en ben op dit moment bezig met mijn afstudeeronderzoek. Ik doe dat in een groepje met drie andere studenten. Wij doen dat in opdracht van het ADB. Dat was het wel een beetje. Kan jij kort iets over jezelf vertellen? Oh ja, voordat ik het vergeet te zeggen. Dit interview is anoniem. Jouw naam zal er niet in voorkomen en andere die jij noemt ook niet.

R: Is goed. Ja. Ik ben F. Ik zit op... Dat zit vlakbij het station. Ik volg de opleiding detailhandel, maar ga volgend jaar SPW doen.

I: Leuk. En heb je nog hobby's of dingen die je graag in je vrije tijd doet.

R: Ik voetbal graag met vrienden en deed boxen, maar daar ben ik mee gestopt. Binnenkort ga ik beginnen met fitness.

I: Zoals je weet gaan we het over discriminatie hebben. Je hebt aangegeven dat je een situatie hebt meegemaakt waarin discriminatie is voorgekomen. Als je het woord discriminatie hoort, waar denk je dan aan. Of wat betekent het woord discriminatie volgens jou?

R: Waar ik dan aan denk is uitschelden, gebruik maken van lichamelijk geweld, je lager voelen dan de ander. Bijvoorbeeld vanwege huidskleur, geslacht, leeftijd enz.

I: Het klopt inderdaad dat die dingen allemaal met discriminatie te maken hebben. Heel mooi omschreven. Nu wil ik wat dieper ingaan op de situatie die je hebt meegemaakt. Kun je in het kort vertellen hoe die situatie eruit zag?

R: Uh. Ik en een paar vrienden waren buiten en toen kwam een andere groep jongens. Van die hardcore jongens, racisten zeg maar. Toen begonnen ze ons uit te schelden voor kut Marokkanen en turken. En toen gingen wij even naar hun toe.

I: Waar was dat precies?

R: Dat was in Goes-Noord.

I: Jij was met andere jongens. Met hoeveel waren jullie?

R: Wij waren met vijftien en die andere groep met dertig.

I: Waren dat ook jongens van dezelfde leeftijd?

R: Ja die waren ongeveer onze leeftijd, dezelfde leeftijd.

I: Was dat op straat of waren jullie ergens binnen?

R: Nee, dat was gewoon op straat.

I: En wat gebeurde er dan precies. Jullie liepen of stonden daar en toen?

R: Die jongens en ik wonen allemaal in een andere buurt en wilde gewoon even kijken wat daar te doen was. Toen zijn we naar die buurt gegaan en begonnen we hard te praten enz. Volgens hun was dat overlast en kwamen ze naar ons toe gelopen. Ze begonnen ons tegelijkertijd uit te schelden. En daarna kwamen ze niet meer terug die jongens.

I: Dus als ik het goed begrijp stonden jullie te praten en kwam die andere groep naar jullie toegelopen.

R: Ja.

I: En wat deden ze dan?

R: Uitschelden en daarna riepen ze kom maar naar ons toe. Toen we die kant op gingen zijn ze weggelopen en wij ook. Later kwamen we ze weer tegen op een pleintje.

I: Oké. Dus die andere groep jongens kwam eerst naar jullie toe. Toen liepen ze weg en zijn jullie ze later weer tegengekomen.

R: Ja.

I: En wat gebeurde er toen?

R: Slaan.

I: Toen werd er dus gevochten?

R: Ja.

I: Hoe ging dat dan?

R: Een van die jongens van de andere groep de leider ofzo stond op en zei wat is er nou. Toen stond een jongen van onze groep ook op. Die is gewoon twee bij twee. Hij trok die jongen zo (doet dit met zijn handen voor) en gooit hem keihard op de grond. Toen is de rest ook opgestaan en begonnen we te vechten.

I: Hoe lang heeft die vechtpartij geduurd?

R: Iets van vijf minuten. Toen was het gewoon afgelopen en zijn wij weggegaan.

I: Jeetje, wat een heftige situatie.

I: Even terug naar het begin. Waarom begonnen ze tegen jullie te schreeuwen? Wat is volgens jou de aanleiding geweest?

R: We waren in een hele andere buurt met allemaal buitenlanders en die jongens kende ons niet en voelde zich bedreigd in hun eigen omgeving, denk ik. We waren ook nog eens druk, allemaal aan het schreeuwen enz.

I: Kan ik hieruit opmaken dat ze jullie dus niet uitgescholden hadden omdat jullie buitenlands zijn?

R: Het waren allemaal racisten en die begonnen te schelden voor kut Marokkaan enz.

I: Wat deed die situatie met jou als persoon?

R: Ik dacht laat ze maar praten, dan kom ik ze een andere keer wel tegen.

I: Voelde je je ook gekwetst toen ze die dingen zeiden?

R: Nee dat niet.

I: Hoe gaat het erna. Praat je er dan met vrienden over of iemand anders?

R: Met vrienden onderling word er wel gepraat en dan hebben we het over wie wie geslagen heeft. Soms vinden we het ook wel eens grappig.

I: En als je dan naar huis gaat, zit het dan nog in je gedachte?

R: Ja. Ik wil niet zeggen dat ik er echt mee zit ofzo, maar het is gewoon lachen. Vooral als de hele groep erover praat.

I: En thuis. Praat je er dan over met je broer, zus of ouders?

R: Nee.

I: Was je toen van mening dat je gediscrimineerd werd door die andere jongens?

R: Ja zeker. Als je iemand uitscheldt voelt het wel als discrimineren.

I: Wist je toen dat je discriminatie kunt melden?

R: Nee dat wist ik niet.

I: Had je wel eens over het ADB gehoord?

R: Nee, ook niet.

I: Het ADB helpt mensen die gediscrimineerd worden en bemiddelen tussen dader en slachtoffer. Slachtoffers kunnen een melding doen en het ADB gaat hiermee aan de slag. De dader kan mogelijk een straf krijgen, omdat in de wet staat dat discriminatie verboden is.

R: Kijkt verast.

I: Nu je wel weet dat het ADB bestaat, kan je dan aangeven wat een makkelijke manier voor jou is om discriminatie te melden?

R: Zelf zou ik nooit een melding doen als het om zoiets zou gaan. Ik heb daar gewoon geen zin in en los het liever zelf op.

I: Wat bedoel je daarmee?

R: Ik heb daar gewoon geen zin in, dan moet je weer op gesprek komen enz.

I: Belemmert jou dat dan om het niet te melden?

R: Ja, eigenlijk wel.

I: Er kan ook via email of telefonisch een melding worden gedaan, het is niet zo dat ja daar per se voor langs moet gaan. Zou je het op die manier sneller doen?

R: Ik zou zo'n situatie nooit gaan melden. Het doet mij niks. Ik ga er niet dood van als iemand mij uitscheld. Voor mij is dat geen probleem, zeg maar wat je wil.

I: Dat verschilt per persoon. De een vind het heel vervelend als er zoiets gebeurt en de ander maakt zich niet druk.

R: Ja dat is zo.

I: Heb jij tips voor het ADB om jongeren te kunnen benaderen om te komen melden?

R: Ik denk dat het helpt als ze langs scholen gaan om allemaal informatie te geven over wat ze doen. Misschien kunnen ze dit ook door middel van een activiteit doen, bijvoorbeeld op een grasveld waar je verschillende activiteiten kan doen. Dat trekt mij altijd aan en ik denk andere jongeren ook.

I: Oké. Dat is inderdaad een hele goeie tip. Ik zal het meenemen en doorgeven. Ik wil nog terugkomen op de situatie die jij hebt meegemaakt. Het schiet me opeens te binnen dat ik het ben vergeten te vragen. Zou het voor jou uitmaken als je met een andere jongen alleen zou zijn? Zou je dan ook met die andere jongens vechten?

R: Nee, dat denk ik niet. Als ik bijvoorbeeld met een bange schijt zou zijn dan zou ik niet gelijk op die dertig jongens af springen. Ik zou wel versterking zoeken bij andere jongens.

I: Het dat ook te maken met erbij willen horen of dingen doen omdat anderen het ook doen?

R: Nee, helemaal niet. Ik ben ook eigenlijk de leider en heb schijt wat andere jongens vinden. Ik doe iets voor mezelf en niet omdat anderen het ook doen.

I: Dus je doet het niet om erbij te horen?

R: Nee, totaal niet.

I: En wat als ze zeggen dat je er niet bij hoort?

R: Dan zou ik zeggen doe. Dan hoor ik maar niet bij.

I: Hoe is het gekomen dat jij de leider van de groep bent geworden?

R: Ik kwam wat later bij de groep. We gingen altijd met een groep jongens naar een grasveld en daar was ook een huisje waar je in kon zitten. Daar zaten alle jongens. Er was daar een grote groep en iedereen was bang voor een turk die daar ook was. Op een dag kreeg ik ruzie met die jongen en iedereen keek daar van op. Sindsdien hoor ik bij die groep en begonnen al die jongens mij te groeten op straat. Waar ik naartoe ging kwamen ze mij achterna. Ze hebben er dus eigenlijk zelf voor gekozen.

I: Ben je nu nog steeds de leider van de groep?

R: Nee, ik ga niet meer met die jongens om.

I: Goed zo! Als je die verhalen zo hoort is het maar goed om uit de buurt te blijven van die groep.

R: Ja, daarom. Ik houd me nu liever bezig met andere dingen die wel leuk. Wat heb ik eraan.

I: Groot gelijk. Nou, dat was eigenlijk mijn laatste vraag die ik had. Ik wil jou heel erg bedanken voor je openheid en vertrouwen om dit aan mij te vertellen.

R: Graag gedaan. Als er nog iets is waar ik je bij kan helpen dan hoor ik het wel.

I: Dat is niet meer nodig denk ik. Je hebt me al heel erg geholpen met dit interview. Ga je vandaag nog iets leuk doen?

R: Nee, niet echt iets bijzonders.

I: Oh oké. Doe je best op school en succes met alles.

R: Dank je wel, jij ook. En als er iets is of onduidelijk is dan hoor ik het wel.

I: Dat is goed. Doei.

R: Doei.

Interview 2

I: Kun je iets over jezelf vertellen?

R: 17 jaar zit op het ROC in Vlissingen. Hiervoor vond er social talk interactie plaats die niet relevant is voor dit onderzoek, daarom ook niet beschreven.

I: Kun je vertellen in welke situatie je in aanraking bent gekomen met discriminatie?

R: Nou uh Ik heb uh ongeveer een jaartje in een rol stoel gezeten na dat ik een auto ongeluk had gehad.

I: Zo.

R: Nou, dat wens ik niemand.

Dat geloof ik. Wat is er gebeurt toen je dacht van uhm dit is eigenlijk discriminatie.

R: Uhm er waren heel veel situaties, maar noem dat niet perse discriminatie maar meer onwetendheid.

I: Oké wat bedoel je daar mee.

R: Nou als ik met mijn vrienden naar de stad ging waren en veel ingangen met een spui of uh voorgevel te klein zodat ik niet naar binnen kon.

Dat doen ze heus niet om mij te pesten, maar eh ja , het is toch wel een beetje vervelend, uhm thuis had ik toch ook geen aangepaste keuken en badkamer..en die trap..nee dat werd gewoon naar beneden..kamer naar beneden verhuizen of me pa soms tillen, maar dat uh werkte ook niet zo als je denkt en wat dacht je van de wc..

I: Dus je begrijpt het?

R: Wat?

I: Nou dat er niet overal een oplossing voor rolstoelgangers is?

R: Nou begrijpen nee, als je ziet hoeveel ouderen en zijn...dan snap ik dat niet..het kost natuurlijk wel veel geld, maar eh ja het zijn ook maar mensen eej. Net als in de bus, prima geregeld. Want ja dat is voor iedereen ook voor gehandicapten.

Alle openbare plekken, zouden daaraan moeten voldoen.

I: Neem jij ze kwalijk?

R: Nee maar eh dat het ik wel gedaan?

I: Oké, hoe kwam dat kan je me over die situatie vertellen?

R: Nou ik ging niet meer zo vaak stappen en toen waren we geloof ik met een verjaardag de stad in gegaan voor een borrel..nou iedereen hopla naar binnen en wie moest gedragen worden. Toen schaamde ik me zo.....lange tijd stil.

I: Waarvoor?

R: Het is zo gênant al dat gedoe..veel mensen denken ow hij zit in een rolstoel dus hij zag wel helemaal stom zijn. En dan nog getild moeten worden.

Ik wilde ook perse eentje waarbij ik mezelf moet bewegen, niet zo een automatische. Om te laten zien dat ik nog wel goed in mijn armen was ja.

I: Oké! En toen jullie gingen een drankje doen stonden voor de deur en wat gebeurde er toen?

R: Nou na een paar keer proberen zag ik het niet meer zitten, die vernedering al..uuuhm Dan gaat alles zo goed vergeet ik zeg maar bijna van oh ik zit in een rolstoel en dan ..pats,,je komt er ergens weer niet in..verpest gewoon bijna heel mijn avond.

I: Doet dat het echt?

R: Nee, even later lach ik er net zo hard weer om,, maar het is wel frustrerend hoor! Altijd maar die obstakels die ik tegenkom.

I: Je werd naar binnen getild en toen wat deden ze met je rolstoel.

R: Die klap je op. En dan ga ik er binnen weer in zitten.

I: Dus als ik het goed begrijp is het alleen de ingang?

R: Ja, die heeft een moeilijke toegang en te smalle deuren.

Maar eh dat is heus niet alleen zo hoor! Ik kan niet naar de wc, of zelf iets bestellen nauwelijks even in de hal staan, het er veel te smal niet normaal jonge. Maar wat wil je dat pand bestaat misschien wel 120 jaar kijk dat snap ik maar de ingang. En als je dan met uhm zo een baas erover praat dan snapt hij het wel allemaal. Nu alweer 2 jaar later nog steeds niks veranderd hoor.

I: Hoe heb je tijdens zo ervaring afgereageerd?

R: Nou ik heb gelukkig veel vrienden en ik laat me niet kleinkrijgen. Maar mensen denken er gewoon niet over na. Ik had met een paar vrienden een lijst opgesteld welke plekken er waren die niet rolstoelvriendelijk zijn en die opgehangen bij de Cinecity en op school.

I: Oh, bij de Cinecity?

R: Ja, daar komen veel mensen negatieve publiciteit toch?

I: Dat is een manier om het af te reageren, was dat ook voor jou zo?

R: Ja man. Ik dacht eindelijk pak ik ze terug.

I: Dus je zit er wel heel erg mee?

R: Ja, natuurlijk zo een ervaring is nooit leuk?

I: Maar jij wist dat je weer zou kunnen lopen?

R: Ja, ik uhm moest gewoon weer alles leren.

I: En toch kwam je op voor die mensen die er nog steeds mee te maken hebben,

R: Ja, toch maar ik was er ook de dupe van.

I: Heb je er verder met anderen over gepraat?

R: Ja constant maar eh ik heb ook een ongeluk gehad he, dus dat gesprek ging niet alleen van ah zielig je zit in een rolstoel, nee dat ongeluk. Ik sprak 4 dagen gewoon niet hè. Dat ik in een rolstoel zat je lullig en dat ik niet meer veel naar de disco kon ja jammer, maar ik leef wel weet je, zie je me nu dan weet je niet wat voor leed ik bij me draag. Wat denk je?

I: Ik niks! Maar eh waar stoorde je het meeste aan toen je in een rolstoel zat en kon je er toen met iemand over praten.?

R: Natuurlijk vrienden zat, maar ja klote voor je zeggen ze dan....er zijn ergere dingen. Mensen zijn gewoon laks om die shit aan te passen.

I: Wat zeggen je vrienden?

R: Nou toen bij dat café was het wel zo dat ze zeiden, we gaan actie ondernemen, maar dat zeggen ze op dat moment. Daarna loop ik niet dus hun snel vergeten en ik met de irritatie.

Maar ik heb samen met een paar klasgenoten als opdracht op school dus zo een blacklist gemaakt dat vond ik wel strak!

I: Daar kon je dus je ei wel in kwijt?

R: Ja man.

I: Oké dus als ik het goed begrijp.. ik vat zijn verhaal samen.

R: Ja, dat klopt. Kijk het doet op dat moment zeer maar je moet niet uhm ja hoe zeg ik dat..je moet niet uhm denken dat heel de wereld tegen je is enz., dat heeft weinig zin..Kijk wat wij hadden gedaan die blacklist is cool.

I: Wat zou voor jou een andere manier kunnen zijn om misschien de mensen bewust te maken van wat ze doen..de doelgroep de toegang ontzeggen..

R: Nou zegmaar, als mensen bijvoorbeeld, zulke plaatsen gaan boycotten, haha

I: Ja, dat zou ik wel strak vinden. En wie zou dat moeten organiseren dan?

R: Ja gewoon de rolstoelgangers zelf.

I: Als je dat zou kunnen wat zou dan voor jou een makkelijke manier zijn om aangifte te **doen tegen het anders behandelen door winkeliers ofzo?**

R: Nou, makkelijk zou gewoon telefonisch zijn, maar ja zolang je het niet kan verplichten is het gewoon jammer. Ze uh ja ze uh luisteren, en ja dan uh, doen ze niks aan. Ze maken altijd maar stomme grapjes.

I: Wat zou er voor jou moeten gebeuren, dan?

R: Ja, wel gelijk actie hierover omdat dat namelijk gewoon kan niet uren over ouwehoeren, dit kan je aanpakken.

I: Dus een soort van boetesysteem. Als ze het niet hebben dan bekeuring?

R: Juist ja.

I: Ik denk inderdaad dat het wel zou helpen?

R: Ja of een sticker met daarop rolstoel onvriendelijk.

I: Ben je bekend met ADB?

R: Natuurlijk, maar die ga ik niet bellen, los het zelf wel op als er wat is.

Interview 3

I: Hoi Sakina, leuk dat je mee wilt doen aan het interview. We hebben elkaar leren kennen in die tijd dat ik nog in Tholen woonde.

R: Ja, jammer dat je verhuist bent naar Bergen op Zoom.

I: Nou, ik weet dat je woont in Sint-Maartensdijk en toen der tijd zat je op het Mollercollege. Op welke school zit je nu ?

R: Ik zit op de Avans in Breda en volg de opleiding Rechten.

I: Dus toch, ik vind de opleiding wel bij jou passen.

R: Ik was altijd al geïnteresseerd geweest in rechten.

I: Je bent nu 18 en in welk jaar zit je van de opleiding?

R: Ik zit nu in de eerste.

I: Hoe bevalt het?

R: Ja, druk. Ik moet er veel voor doen en ik moet nog wennen aan de overstap.

I: Ja, dat begrijp ik. Ik zit nu in het laatste jaar van de opleiding Maatschappelijk Werk en ik verricht onderzoek voor het Anti-Discriminatie Bureau Zeeland. Ik wil jou een paar vragen stellen waarbij het gaat over het onderwerp discriminatie. Hierbij gaat het om de situaties die Zeeuwse jongeren meemaken, waarbij er wordt gediscrimineerd. Wat voor betekenis heeft discriminatie volgens jou?

R: Opmerkingen die gemaakt worden, waarbij er onderscheid wordt gemaakt in ras, cultuur, afkomst, huidskleur.

I: Heb jij zelf een situatie meegemaakt waarbij je werd gediscrimineerd?

R: Ja, zo vaak. Zeeland heeft een andere mentaliteit en er is een kleine groep buitenlanders die op het eiland Tholen wonen. In kleine dorpen komen die verschillen duidelijk naar voren.

I: Welke situatie is jou echt bij gebleven?

R: Even terug denken. Ik heb meegemaakt dat ik in de bus door een Nederlandse jongen werd uitgescholden voor kut Marokkaan, zwarte.

I: Je zat in de bus van Sint-Maartensdijk naar..

R: Nee juist andersom. Ik ging vanuit Bergen op Zoom naar huis. Mijn vriendinnen waren een halte eerder ingestapt.

I: Je stapte dus een halte later in.

R: Ja, klopt en liep toen naar achteren, omdat daar mijn vriendinnen zaten. Het was best al vol in de bus en er was nog een plekje over. Een jongen zat daar en zijn tas lag naast hem.

I: Ja en toen..

R: Ik vroeg of die plek bezet was, maar hij reageerde niet. Dus toen ben ik gewoon gaan zitten.

I: Hoe reageerde die jongen daarop?

R: Hij haalde fel uit en begon te schelden. Ik moest zeg maar oprotten. Ik wist niet wat ik hoorde.

I: Ja, dat kan ik me voorstellen. Hoe reageerde jij op zijn gedrag?

R: Ik was echt kwaad! Uit kwaadheid begon ik te schelden. Mijn vriendinnen zagen en hoorde wat er gebeurde en gingen zich ermee bemoeien.

I: Wat zei jij op dat moment terug?

R: Ik begon hem eerst uit te praten en reageerde op een irritante manier terug. Toen begon hij nog meer te schelden over mijn afkomst en cultuur en toen was de maat vol.

I: Wat zei hij precies over jou afkomst/cultuur?

R: Dat ik moest oprotten naar mijn eigen land en hij dreigde om mijn hoofddoek af te trekken! Ik werd zwarte genoemd, terwijl hij volgens mij niet weet welke kleur zwart echt is. Ik word er nog kwaad om als ik eraan terug denk.

I: Zo, dat is dan best wel heftig zeg.

R: Ja, gelukkig konden mijn vriendinnen mij bij staan.

I: Hoe zal je hebben gereageerd als je alleen was?

R: Hetzelfde, ik heb geleerd om voor mezelf op te komen en dat pik ik niet.

I: Denk je dat groepsdruk een rol speelt?

R: In andere situaties zou dat wel kunnen. Kijk mijn vriendinnen zijn alles voor mij. Als er iets R: gebeurd zouden ze mij altijd steunen en op dat moment vind ik het logisch dat ze zich ermee bemoeien. Hij begon uiteindelijk.

I: Was die jongen alleen of waren er ook vrienden die in die bus zaten?

R: Volgens mij was hij alleen.

I: Waren er omstanders die het zagen gebeuren?

R: Ja, de bus zat vol met scholieren, maar die zeiden er niks op.

I: Wat gebeurde er toen je hem op die manier benaderde?

R: Hij was op een gegeven moment stil. Hij stapte later in Tholen uit en zei wacht maar.

I: Ervaarde je het als een bedreiging?

R: Aan de ene kant wel, aan de andere kant niet. Misschien wilde hij mij zogenaamd bang maken. Maar ik kende hem niet, dus ik weet niet in hoeverre hij het meent.

I: Als je terug denkt aan die situatie, komen er dan ook andere emoties naar boven?

R: Ik kan niet begrijpen waarom je altijd wordt aangesproken over je afkomst. Dat maakt mij echt kwaad.

I: Ben je dan niet verdrietig?

R: Nee dat niet. Ik ga mezelf dan afweren en maak me sterk om daarop te reageren.

I: Welke gedachten krijg je hierbij als je eraan denkt?

R: Waarom wordt er iets over mij gezegd, terwijl die persoon niks over mij weet. Waarom is er zoveel haat onder elkaar als het gaat om afkomst? Kijk maar naar de media. Hoe vaak worden Marokkanen in een zwart daglicht gezet? Het is zo jammer dat mensen dan gelijk een negatief beeld krijgen over ons.

I: Deel je dit met anderen wat je hebt meegemaakt?

R: Ik bespreek alles met mijn vriendinnen. Ik beschouw hun als mijn zussen.

I: Hoe denken hun over de situatie in de bus?

R: Ze vonden het abnormaal wat er gebeurde. Die jongen was echt grof bezig.

I: Wat doet deze ervaring met jou?

R: Ik vind het belangrijk dat je durft voor jezelf op te komen. Zo zie je maar weer dat niet iedereen bewust is over dit onderwerp.

I: Heb jij dit ergens gemeld Sakina?

R: Nee, ik zou niet weten waar, misschien op het politiebureau.

I: Ben jij bekend met het Anti-Discriminatie Bureau Zeeland?

R: Nee, zegt me niks.

I: Bij hun kan jij alle vormen van discriminatie melden. Zij willen hierdoor discriminatie voorkomen en tegengaan.

R: Als ik dit eerder had geweten.

I: Zou je dan die melding gedaan hebben?

R: Ja, ik denk het wel. Ik ben hier een voorstander van, omdat mensen niet weten wat je anderen aandoet.

I: Wat zou voor jongeren een makkelijke weg zijn om discriminatie te melden? We leven nu in een tijd, waarbij Internet een grote rol speelt. Ik zou denken aan chatprogramma's. I: Hoe zie jij dit voor je?

R: Euh ja.. even nadenken hoor. Misschien een aparte site aanmaken voor jongeren. Op die site kan je informatie terug vinden over discriminatie en waar je het kan melden. Die chatprogramma's zie ik in de vorm van msn. Jongeren kunnen met elkaar in gesprek gaan die zelf er mee te maken hebben gehad. Met elkaar erover communiceren, is alvast een stap in de goede richting.

I: Zou jij het melden bij het ADB?

R: Waar lag dat kantoor nou?

I: Het is gevestigd in Goes.

R: Gezien de drukte met school en mijn sociaal leven, zou ik niet daar naar toe stappen om een melding te maken.

I: Hoe zou jij dat doen?

R: Ik zal eerder de telefoon pakken of een mail sturen, dat gaat veel sneller.

I: Dat is dan duidelijk. Heb jij nog vragen/opmerkingen over dit interview?

R: Nee hoor.

I: Hoe vond jij het interview?

R: Ja, volgens mij ging het goed, ik heb zo goed mogelijk geprobeerd om antwoord te geven op jou vragen. Het onderwerp sprak mij wel aan.

I: Ik wil je bedanken voor jou medewerking.

R: Alsjeblieft, het was voor mij een kleine moeite. Veel succes met je onderzoek!

I: Dank je wel.

Interview 4

R: Hai.

I: Hai, hoe is het?

R: Ja, goed hoor en met jou?

I: Ook goed. Hey, echt fijn dat ik kon komen.

R: Ja, zeker ik had nu ook gelukkig tijd.. Op zich wel druk, maar het is uiteindelijk wel gelukt.

I: Ja, ik hoorde het al van je zus dat je het heel druk hebt met van alles.

R: Ja, heel druk.

I: Nou, bedankt dat je toch tijd kon vrijmaken.

R: Graag gedaan.

I: Ik ben nu hier. Ik had je al gebeld natuurlijk, via je zus. Vanwege mijn scriptie op school, want je weet dat ik die opleiding doe hè?

R: Ja, Social Work he?

I: Klopt, nu moet ik een opdracht doen en daarmee wil ik graag jongeren interviewen van 12 tot en met 17 jaar die in Zeeland wonen en die ervaring hebben gehad met discriminatie.

R: Oké.

I: En ja ik sprak je zus, we hadden het erover en zo kwam jij ter sprake.

R: Oké.

I: Kan je kort iets over jezelf vertellen?

R: Ja, nou. Ik heet Karin en ik ben 17 jaar. Ik volg de opleiding schoonheidsspecialiste op het ROC en ik zit in het 1e leerjaar.

I: Welke ROC is het?

R: In Goes.

I: Oh ja, oké.

R: Ik heb een bijbaan in de Albert Heijn. Ik werk daar alleen in de weekenden, omdat ik het doordeweeks druk heb met andere dingen. Ik hou van zwemmen, ik hou er van om met vriendinnen te zijn, om uit te gaan en om op te maken. Ik ben eigenlijk veel bezig met mijn uiterlijk.

I: Ja.

R: Ik hou daar gewoon van en daarom doe ik ook de opleiding schoonheidsspecialiste.

I: Ja, dat past er dan wel bij toch?

R: Ja, precies. En ik ben ook veel met familie. Ja, dat is het eigenlijk zo een beetje. Oh ja ik woon natuurlijk nog met mijn ouders en ik heb een zus. Maar dat weet je natuurlijk al. Ja, voor de rest... Dat was het zo een beetje.

I: Ja. Dus een druk leven?

R: Ja, best wel.

I: Vind je het ook allemaal leuk, je bijbaan en dat soort dingen.

R: Ja, bijbaantje is wel leuk af en toe is het wel zwaar, maar goed ik moet dan gewoon doorzetten.

I: Ja en het geld is ook lekker natuurlijk. En in je vrije tijd ben je veel met vriendinnen of valt dat mee?

R: Ja, meer met vriendinnen. Doordeweeks ga ik natuurlijk naar school dus dan ben ik vaker met hun. Dan gaan we vaak even de stad in en ja.. En ik hou van shoppen, dat hoort er zeker ook bij.

I: Ja, haha natuurlijk. Oké. Klinkt leuk. En je zit in je 1e jaar op het ROC.

R: Ja.

I: Leuk. Heb je het druk op school?

R: Ja, want ik ben ook volop een stageplek aan het zoeken.

I: Oké. Spannend. Nou daar gaan we het straks nog wel verder over hebben. Mijn onderwerp op school gaat over discriminatie. Wij proberen samen met een groepje van 4.... Ik weet niet of je zus er wat over heb vertelt?

R: Nee, nee.

I: Nou, ik zal het in het kort vertellen. Op school moet ik een scriptie schrijven, want het is mijn laatste jaar. Maar sinds dit jaar is er een mogelijkheid om in een groepje voor een andere opdrachtgever een onderzoek uit te voeren. Dus dat doe ik samen met vier andere studiegenoten. Onze opdrachtgever is het Antidiscriminatie bureau in Goes. Heb je daar wel eens van gehoord?

R: Nee, eigenlijk niet.

I: Zij zijn een bureau die mensen helpen die discriminatie ervaren. Mensen kunnen daar een melding doen en zij geven dan advies of bemiddelen bij een gesprek. Je kan er ook terecht zonder een melding te doen, als je bijvoorbeeld informatie nodig hebt of gewoon een advies. Zij regelen ook campagnes, met name dan in Zeeland en daarvoor hebben zij ons nu ingeschakeld.

R: Oké, klinkt goed.

I: Ja en naar aanleiding van ons onderzoek kunnen zij volgend jaar gericht een campagne opzetten voor Zeeland, wat er dus nodig is. Dus ja, vandaar eigenlijk de vraag aan jongeren in Zeeland om ons er bij te helpen. Dat is dus wat ik kom doen.

R: Oké, leuk. Dus zij maken eigenlijk een campagne als jullie klaar zijn met het onderzoek?

I: Ja, dat klopt. Aangezien het over discriminatie gaat dacht ik dat het misschien handig is om even het begrip discriminatie te bespreken. Kun je mij misschien vertellen wat discriminatie betekent?

R: Ja. Ehm, nou zeg maar gewoon discriminatie op grond van je huidskleur, of iemand die dik is of iemand .. Eigenlijk minderwaardig, ja eigenlijk mensen die andere mensen discrimineren en hun dan minderwaardig vinden. Zoiets ongeveer?

I: Ja, dat klopt wel. Dus mensen die anderen anders behandelen.

R: Ja, juist anders behandelen.

I: Klopt. Geen gelijke behandeling, verschil maken. Dat is inderdaad discriminatie, een vorm daarvan is leeftijdsdiscriminatie, huidskleur dat is vaak het eerste waar mensen aan denken bij discriminatie.

R: Ja, inderdaad.

I: Maar ook inderdaad op grond van uiterlijk, handicap.

R: Ja, precies.

I: Oké, dus dat is wel duidelijk voor je?

R: Ja wel.

I: Onderscheid maken is een simpel woord ervoor. Daar wil ik het dus vandaag over hebben. Maar heb jij een situatie meegemaakt dat je zoiets had van dit is discriminatie?

R: Ja, laatst nog. Voor school moest ik solliciteren naar een stageplek. Een vriendin van mij werkt in een parfumzaak. Ik was al bezig met zoeken naar stageplek in kapperszaken.

Maar ze zei dat het daar heel gezellig en leuk was en dat je veel ervaring kan opdoen en al die dingen. Dus ik had aan haar gevraagd of ik haar nummer of e-mail mag. Toen heb ik

gemaïld en ik kreeg al snel reactie. Ze hadden mij opgebeld en waren hartstikke enthousiast. Ze zagen aan mijn hobby's dat ik erg bezig ben met uiterlijk en geïnteresseerd ben in dat soort dingen.

I: Modebewust ...

R: Ja, precies ik ben wel modebewust. Dus ze waren heel enthousiast aan de telefoon. Ik heb gelijk een afspraak gekregen. Daarna was ik keurig op tijd, ik kwam daar aan en kregen we het gesprek. Maar ik voelde al zo een sfeer dat ik me niet op mijn gemak voelde. En toen had ze een paar vragen gesteld, waarom ik daar stage wilde lopen. Toen heb ik mijn woordje ook gedaan, maar ze zei dat zij iemand zochten die bij hun past. Maar ik vond dat best raar, omdat ze aan de telefoon al zei van 'ja, we zijn echt enthousiast enz'.

I: Ja.

R: Maar uiteindelijk ging het erom dat ik best wel dik ben, heel dik ben eigenlijk. En daardoor niet.. ja, afgewezen ben. Dat bleek echt uit het gesprek, dat kon ik opmaken uit hoe ze sprak.

I: Oké. Ja en hoe.. Maar.. Eventjes terug, want je moest vanuit school solliciteren voor een stageplek.

R: Ja.

I: Oké. En voor wanneer is die stageplek dan?

R: Voor de periode van september tot juni 2012.

I: Dus heel het schooljaar?

R: Ja.

I: Dan moet je natuurlijk wel een fijne plek hebben om stage te lopen.

R: Ja, zeker.

I: Oké, je had net verteld dat je vriendin bij een parfumzaak werkt en dat ze mensen nodig hadden.

R: Ja, dat had ik gehoord. Dat had ze vertelt en vandaar dat ik gelijk erop in ben gegaan.

I: Ja, juist. En die parfumzaak, kende je die al?

R: ** in de stad, dus.**

I: Oké, dat is wel een bekende zaak natuurlijk. Leuk!

R: Ja.

I: En vervolgens heb je een e-mail adres gekregen, een mail gestuurd en mocht je op gesprek. En wat heb je gedaan voor je voorbereiding van het gesprek?

R: Nou, als eerst heb ik alles op papier gezet. Welke vragen ik bijv. kan verwachten van hun. En welke vragen ik zelf kon stellen. Ook informatie over hun zelf via het internet verzamelt.

I: Heel slim.

R: Ja, en voor voorbereiding was ik ook met mijn vriendin gaan zitten en gevraagd wat de werkzaamheden zijn. Zo kreeg ik meer informatie. Zodoende heb ik me kunnen oriënteren.

I: Klinkt goed. Je hebt je goed voorbereid en dat geeft ook wel aan dat je gemotiveerd was.

R: Precies, ja.

I: Oké. En qua.. je presentatie, verzorging. Heb je daar nog iets speciaals voor gedaan?

R: Ja, ik had mijn haren netjes in een staart en gewoon een nette pantalon en een blazer. Was super netjes. Qua uiterlijk vond ik dat ik er goed uitzag.

I: Verzorgd.

R: Ja, precies. Nagels geknipt en mijn huid netjes.

I: Had je veel sieraden enz. om?

R: Nee, helemaal niet alleen een oorknopje. Niet overdreven veel make up, maar normaal.

I: Ja, want je vertelde net al dat je modebewust ben dus dan weet je vast wel hoe je je moet presenteren?

R: Ja, zeker wel.

I: Je hebt je goed voorbereid als ik het zo hoor. Vervolgens op gesprek gegaan, hoe was je welkom daar? Was dat volgens je verwachting of?

R: Ja, even kijken.. Ik zat beneden en er kwam een mevrouw naar beneden, ze gaf mij een hand. En bood mij wat te drinken aan.

I: En was dat dan dezelfde mevrouw die je aan de telefoon heb gesproken?

R: Ja, dezelfde mevrouw. En ja eigenlijk hoe ze me had ontvangen vond ik gewoon leuk en netjes. Gewoon normaal.

I: En je eerste indruk?

R: Toen voelde ik me wel op mijn gemak, maar naar mate dat ik met haar in 1 kamertje zat en zij begon te praten toen voelde ik al zo van.. volgens mij.. heeft ze ineens een ander beeld van me, nadat ze me dus had gezien.

I: En wat denk je dan dat het verschil was. Want eerst vond je het wel een fijne ontvangst en daarna voelde je je niet meer zo op je gemak. Denk je dat het misschien komt dat je toen alleen was en daarvoor met andere mensen?

R: Ja, ja ik denk het wel daardoor. Want die mevrouw moet natuurlijk wel professioneel overkomen lijkt mij en zeker als er nog meer mensen zijn.

I: Ja. Ik vraag het omdat ik die indruk krijg, weet niet of het klopt vandaar dat ik je het vraag.

R: Nee, maar het klopt zeker.

I: Oké. En toen ben je het gesprek in gegaan. Dus je had al kennismemaakt en jullie liepen samen de ruimte binnen. En toen?

R: Ja. Nou, we liepen de kamer binnen en ze vroeg me als eerst natuurlijk wat over mezelf te vertellen. En wat ik jou net heb verteld, vertelde ik daar ook. En toen hadden we het over waarom ik deze stageplek zo graag wilde. Toen had ik netjes uitgelegd, vanwege mijn school en ik moet een bepaalde periode voldoen en het lijkt me gewoon leuk en interessant om bij de ** stage te lopen, om te kijken hoe zij adviezen geven aan klanten en zulke dingen.**

I: Ja.

R: En ze vroeg ook aan mij waarom ze mij moeten aannemen. Daar heb ik toen mijn motivatie voor gegeven, dat ik bijv. zelf initiatief toon en niet ga zitten wachten tot mij iets wordt gevraagd. Zo van 'mevrouw kan ik u helpen met dit of dat'.

I: En dat is best passend voor het werk lijkt mij.

R: Ja, precies zeker. Daarom. En daarbij ben ik ook serieus, want ik wil gewoon heel graag.

I: Dus je hebt best een goed gesprek gehad qua informatie en omdat je je goed had voorbereid kon je je eigen verhaal makkelijk vertellen.

R: Ja, klopt.

I: En haar vragen, kon je die goed beantwoorden?

R: Ja, zeker.

I: Waren er geen onduidelijkheden of dingen die je niet snapte?

R: Nee, dat niet eigenlijk. Totaal niet. Ik denk niet dat het aan mijn informatie lag. Dus aan de dingen die ik vertelde of zei. Het lag gewoon aan mijn uiterlijk.

I: Hoe ging het daarna? Je had het zakelijke gedeelte besproken, dat is duidelijk. En hoe merkte je dan voor jou dat het toch om je uiterlijk ging?

R: Doordat ze aan de telefoon zo enthousiast was. Ja, aan de telefoon zie je elkaar natuurlijk niet.

I: Nee.

R: En het kan niet ineens door iets wat ze in mijn cv heeft gelezen zo zijn dat ze mij ineens afwijst. Het moest wel om mijn uiterlijk gaan, tenminste dat denk ik dan.

I: Dus dat viel jou wel op zeg maar.

R: Ja.

I: En zijn er dan ook dingen gezegd of gedaan door die mevrouw, waaruit jij kon halen dat zij er iets anders mee bedoelde?

R: Nou, ze zei dat ze iemand zochten die past bij de winkel. En ja dat snap ik. Maar het voelde alsof ik mezelf moest verdedigen.

I: Ja.

R: Toen ze ik tegen haar van 'ik ben heel erg gemotiveerd en modebewust en zou heel blij zijn als ik deze plek kon krijgen'. Toen was er een stilte.

I: Dus je hebt jezelf weer een beetje moeten herhalen?

R: Ja, inderdaad.

I: Voelde je je dan dat je moest verdedigen of?

R: Ja, echt puur verdedigen. Ik deed er alles aan om die plek toch te krijgen.

I: Ja. En hoe reageerde zij daar dan op?

R: Ze was stil. Ze probeerde het een beetje af te sluiten en zei dat ze me wel zou terugbellen wat er uit kwam.

I: Een beetje standaard afsluiting dus?

R: Ja, maar het was wel gewoon netjes. Maar ik voelde dat het niet om mijn innerlijk ging, maar om mijn uiterlijk. Dat was gewoon mijn conclusie.

I: Hoe voelde jij je daarbij? Hoe heb jij dan afgesloten zeg maar?

R: Nou, ik heb haar netjes bedankt natuurlijk en gezegd dat ik wel van haar hoor. Maar ik voelde me wel beledigd, omdat ik me steeds moest verdedigen maar alsnog is het niet gelukt. Door mij dikte, ja uiterlijk eigenlijk.

I: Ja, dus eigenlijk zeg je van het gesprek verliep gewoon vrij goed. Al voor dat je er was geweest kreeg je al enthousiaste berichten, door je eigenschappen en kwaliteiten. Op het moment dat je daar bent geweest loopt het gesprek op zich wel goed, maar eindigt ze toch weer met een soort afbakening alsof het daar niet om draait.

R: Ja, juist. Want ik heb natuurlijk meerdere sollicitaties gehad en ik merk wel wanneer iemand mij zal aannemen door de houding die ze aannemen.

I: Dus je voelt het gewoon een beetje aan. Kan ik dat zo zeggen?

R: Ja, ja.

I: Komt dat dan omdat je meer van zulke ervaringen heb gehad?

R: Nee, helemaal niet. Dit is de eerste keer en zo anders dan ik gewend ben. Daardoor merkte ik het verschil en wist ik het gelijk.

I: Ja, oké. Ja. Duidelijk. Dus je bent daar toen weggegaan en wat gebeurde er toen?

R: Toen kwam ik thuis, mijn zus was thuis. Ik had haar heel het verhaal vertelt en mijn vermoeden dat ik het blijkbaar niet zou worden. Nou, en de volgende dag werd ik al gebeld dat ik het niet was geworden, ik had gewoon bedankt en zei eigenlijk verder niks

meer. Op dat moment was mijn zus ook thuis en zij vond het ook jammer voor me. Ze weet hoe enthousiast ik was voor die stageplek.

I: Ja en je zus kent jou natuurlijk en weet hoe graag je die plek wilde.

R: Ja, ik vond het gewoon heel jammer.

I: En heb je deze ervaring ook met andere mensen gedeeld. Dus vertelt waar je mee zat en wat je voelde, etc?

R: Ik durfde het eigenlijk aan niemand te vertellen, want dan zou ik me echt schamen.

I: Kun je dat uitleggen?

R: Ehm, nou ja ik wil het wel uitleggen, maar ik wil liever niet dat mijn zus weet dat ik zo denk.

I: Absoluut niet, dit gesprek wordt niet aan haar getoond en ik verander sowieso je naam.

R: Oké, dan is het wel goed. Nou, als ik bijvoorbeeld aan mijn vrienden zou vertellen dat ik een gesprek had en dat het zo was gegaan dan zouden zij het vanzelfsprekend vinden. Zo van ja, 'je bent toch dik daarom wordt je niet aangenomen'. Zoiets, denk ik.

I: Dus eigenlijk verwacht je wel dat mensen, tenminste de mensen in je omgeving, zo zouden reageren?

R: Ja, want wat kan je er nog meer uit halen. Ik niks in elk geval.

I: Zijn het dan je vrienden of zeggen ze dat op een grappige wijze?

R: Het zijn mijn vrienden en ze zeggen het grappig, maar ik weet enerzijds wel dat ze het ergens menen.

I: Hoe ga je daar mee om dan?

R: Nou, ik heb er geen problemen mee want ik weet wel dat ze mijn vrienden zijn en ik vind het ook belangrijk om ze te houden. Dus ik kan dan wel wat hebben, zolang ze het maar op een grappige wijze zeggen.

I: Oké, ik vind het knap dat je zo denkt en daar ook naar handelt. Maar wat maakt dan dat je het van hun wel 'accepteert' en van die mevrouw niet?

R: Ehm, nou eigenlijk om wat ik net een beetje zei. Ik wil ze gewoon niet kwijtraken, want ik heb nooit echt vrienden gehad op middelbare school en nu wel.

I: Ik begrijp het. Dus eigenlijk kan je meer accepteren van ze, omdat je bang bent kwijt te raken wat je nu eindelijk hebt. Wat zou voor jou dan de grens zijn om het niet te accepteren?

R: Nou, ehm. Ik denk als zij het echt op een grove manier zouden zeggen of schreeuwend en schelden, dan zou het teveel worden en zou ik me terug trekken.

I: Oké, dus je laat je er niet door leiden? Door de groep?

R: Nee, dat zeker niet. Tenminste tot nu toe niet daar waak ik wel voor, maar ja ik weet natuurlijk niet helemaal zeker hoe ik zal reageren als het zo erg wordt.

I: Nee, dat is begrijpelijk. Nog even terug naar je gevoel en verwerking na de ervaring. Heb je je vriendin nog wel vertelt over het gesprek en de afloop ervan?

R: Ja, ik sprak haar 's avonds op msn en toen vroeg ze er natuurlijk naar. Dus ik had het gewoon globaal vertelt, want ja ik wist nog niet zeker dat ik het niet was geworden.

I: Nee, inderdaad dat moest je nog afwachten.

R: Ja en toen heb ik het haar een dag erna of zo op school vertelt. Maar we hebben het eigenlijk niet over mijn gevoel gehad.

I: Oké, heb je dat dan wel met iemand anders gedeeld. Bijvoorbeeld je ouders?

R: Ik heb het alleen met mijn zus gedeeld. Aan mijn moeder kort vertelt dat....Nee, eigenlijk heb ik haar er niks over vertelt.

I: Hm. Nee.

R: Nee, eigenlijk nee. Ze is ook niet zo geïnteresseerd in mij.

I: Oh, hoe komt dat dan?

R: Nou, eigenlijk heb ik niet zo een goede band met mijn moeder. Ze toont geen initiatief of vraagt hoe het op school was. Zulke dingen. Dat vraagt ze allemaal niet, dan heb ik ook zoiets van nou dan ga ik ook niks vertellen. En dus ook niet over mijn sollicitatiegesprek.

I: Nee. Dus het moet wel van haar kant komen?

R: Ja, precies.

I: Maar is die band tussen jou en je moeder altijd al zo geweest?

R: Ja, nou ze is eigenlijk nooit thuis. Ze heeft het heel druk met werk.

I: Ja, dat hoorde ik ook wel eens van je zus, maar verder wist ik er niet zoveel vanaf. Maar eigenlijk zeg je dat de band wat is verwatert?

R: Ja, verwatert.

I: Kan je daar mee omgaan of heb je er toch behoefte aan?

R: Ja, ik heb er natuurlijk wel behoefte aan, maar mijn zus is er altijd voor me. Ik kan altijd bij haar terecht. Samen maken we er gewoon het beste van.

I: Ja en je zus is ook behulpzaam.

R: Ja, precies.

I: Oké. Nou misschien kunnen we een andere keer verder praten over de situatie over je moeder, ik wil het niet zomaar afkappen. Maar misschien is het niet zo een geschikt moment.

R: Nee, zeker niet dat komt wel een andere keer.

I: Als ik het goed begrijp heb je je gevoel met je zus gedeeld en kreeg je hier een reactie op?

R: Ja.

I: Wat.. adviseerde zij je of zei ze?

R: Ze zei .. ze ging me moed inpraten, dat ik het wel kan en naar andere zaken moet solliciteren en uiteindelijk wel zal lukken. Ze vind zelf dat je niet zomaar iemand kan afwijzen, want het is gewoon discriminatie.

I: Ja.

R: Dus vandaar. Het is gewoon geen reden om iemand niet aan te nemen.

I: Nee, klopt.

R: Ze had er wel vertrouwen in dat ik ergens anders aan de slag kon.

I: Ze gaf je ook wel hoop?

R: Ja. Zeker

I: Dat is wel fijn. Maar wat je zus zegt is natuurlijk wel zo. Behalve dat het niet alleen niet leuk is, is het ook gewoon strafbaar. Wist je dat?

R: Nee, dat wist ik niet.

I: Ja, elke vorm van discriminatie is strafbaar. Dat wil zeggen dat werkgevers of scholen, verenigingen, noem maar op mensen niet anders mogen behandelen, dus discrimineren, vanwege allerlei factoren zoals leeftijd, uiterlijk, huidskleur. En als dat wel gebeurd kan daar dus een melding van worden gemaakt en stappen worden genomen. Maar het is natuurlijk ook belangrijk om het sowieso te voorkomen, dat mensen op de hoogte zijn van de regels.

R: Zeker!

I: Dat is eigenlijk waar we naar op zoek zijn, want ik had je in het begin vertelt over het ADB. Ook in het kort vertelt wat zij doen, zoals informeren en bemiddelen. Ze werken preventief. Weetje wat dat betekent?

R: Ja, dat je het voorkomt.

I: Precies. Nou stel je voor, ik zal het even op jouw situatie betrekken. Stel dat je van te voren van deze ADB afwist, voor je gesprek. Of tenminste voor ons gesprek. Zou je dan daar een melding hebben gedaan denk je?

R: Ik denk van niet. Ik zou het denk ik gewoon laten gaan. Als het een tweede keer zou voorkomen, dan zou ik wel een melding doen. Dan zou ik het echt niet eerlijk vinden. En misschien had deze mevrouw toch een andere reden, dus dat weet ik dan niet zeker. Maar bij een tweede keer wel, want dat is dan wel heel opvallend. Dat het dan wel discriminatie is, dan zou ik daar wel gebruik van maken. Het meldpunt.

I: Wat zou je dan willen dat er mee gedaan zou worden?

R: Hm.. nou, zoals ik net zei dat er stappen worden ondernomen dat het word voorkomen. Dat zij werknemers discrimineren op grond van dikte, gewicht bedoel ik.

I: Dat valt onder uiterlijk hè?

R: Ja, juist uiterlijk.

I: En denk je dat het ook misschien zou hebben geholpen als je vooraf meer informatie had over het begrip discriminatie, de regels en andere feitelijke dingen. Zou dat denk je ook hebben geholpen als je dat vooraf had geweten?

R: Even denken.. Ja, als ik van te voren feitelijke dingen wist over discriminatie had ik mezelf beter kunnen voorbereiden en op zo een moment die mevrouw aanspreken of het misschien te maken had met mijn uiterlijk.

I: Oké. Dus als ik het goed begrijp zou je wel meer informatie hebben gewild?

R: Ja, want ik wist zelf niet dat het strafbaar is. Dat wist ik niet.

I: Maar je wist wel wat discriminatie was.

R: Ja, dat wist ik wel.

I: En hoe zou je de manier van informatie verkrijgen willen zien?

R: Nou, dat ze op school voorlichting geven en ons op de hoogte stellen van de regels.

I: Vanaf welke leeftijd denk je dat het goed is op school?

R: Ik denk gewoon vanaf mijn leeftijd.

I: 17 jaar dus?

R: Ja.

I: Op 16-jarige leeftijd moet je meestal beginnen met stage of een bijbaantje. Denk je dat het dan handig is om op eerdere leeftijd, bijvoorbeeld 15 jaar, informatie te verschaffen?

R: Ja, eigenlijk wel want dan ben je er van te voren op voorbereid als je gaat solliciteren en al.

I: Ja, oké. Nou ik heb eigenlijk over al met je over gehad. Ik heb eigenlijk geen vragen meer hier over. Ik weet niet of jij nog iets kwijt wil?

R: Oh, nee alles wat ik kwijt wilde heb ik verteld.

I: Nog een laatste vraag waar ik even aan denk. Heb je nog tips waarvan je denkt dat die de dienstverlening kunnen verbeteren?

R: Ehm, ja wat ik net al zei. Voorlichting op scholen en over dat onderwerp vertellen.

I: Oké. Nou, prima we zullen dat zeker meenemen.

R: Ja, dat is goed.

I: Nou, dan wil ik je bedanken voor je tijd en het delen van je ervaring.

Etc. afsluiting.